

ONZE BOEG BEELDEN

Veteranen die inspireren

nederlands
veteranen
instituut

ONZE BOEG BEELDEN

Veteranen die inspireren

Welkom

In dit magazine zetten we twintig boegbeelden in de schijnwerpers die zich lokaal, regionaal, nationaal of zelfs internationaal op geheel eigen wijze inzetten voor onze veteranengemeenschap. Veteranen – sommigen nog in actieve dienst – weten wat het is om op missie te worden gestuurd. Een aantal weet hoe het is om na terugkomst te worden geconfronteerd met fysieke, mentale of psychische problemen. Nu zetten ze zich in om andere veteranen te helpen. Dat doen ze onder meer door activiteiten te organiseren die een beroep doen op de militaire vaardigheden van veteranen. Die zeggen vaak dat ze na het verlaten van de krijgsmacht de saamhorigheid en kameraadschap missen. Voor veteranen die hiernaar op zoek zijn, voelt het in teamverband deelnemen aan die initiatieven daarom vaak als een warm bad.

Ik wil op deze plek overigens alle veteranen danken voor hun inzet; voor mij is elke veteraan een boegbeeld. Veteranen van de Nederlandse krijgsmacht zijn en worden ingezet in conflictgebieden overal in de wereld. Zij zetten zich in voor vrede, veiligheid en vrijheid. Niet iedereen is bereid om zijn of haar leven daarvoor in de waagschaal te stellen. Een veteraan heeft dat wel gedaan. Militairen gaan door waar anderen stoppen. Dat maakt hem of haar zo bijzonder. Daarvoor verdienen ze onze respect en waardering. En dat willen we laten zien door deze twintig veteranen op waardige wijze af te beelden.

Ik zie de geportretteerde veteranen in dit magazine niet alleen als boegbeelden in onze veteranengemeenschap, maar ook als onze vertegenwoordigers in de burgermaatschappij. Andersom denk ik dat het respect en de waardering die deze boegbeelden vanuit de maatschappij ontvangen, voor alle veteranen is bedoeld. Daarvan ben ik overtuigd. En wat mij betreft dragen de verhalen in dit magazine daar geweldig aan bij.

Paul Hoefsloot
Brigadegeneraal
Directeur-bestuurder
Nederlands Veteraneninstituut

**‘NU ZETTEN
ZE ZICH IN
OM ANDERE
VETERANEN
TE HELPEN’**

Dromen en drijfveren

Nederland telt bijna honderdduizend veteranen die zich wereldwijd hebben ingezet voor vrede, veiligheid en vrijheid. Hun ervaringen, opgedaan tijdens en na hun missie, vormen een onuitputtelijke bron van inspiratie. Een aantal van deze verhalen delen we graag met je. Het zijn verhalen over brugbouwers die met hun can-damentaliteit kansen grijpen en relaties versterken.

De verhalen geven een unieke kijk in de wereld van een aantal van deze boegbeelden. Je leest over hun drijfveren, missie-ervaringen en over hun grootschalige projecten en kleinschalige initiatieven. Je ontdekt hoe hun werk een blijvende impact heeft, zowel binnen de veteranengemeenschap als daarbuiten.

Onze boegbeelden zijn betrokken en daadkrachtig. Of het nu gaat om het ondersteunen van gewonde veteranen bij het sporten, het bijstaan van veteranen die met politie en justitie te maken krijgen, het bevorderen van inclusie en diversiteit binnen de krijgsmacht of het zoeken naar vermiste personen: het zijn echte aanpakkers. Soms slaat een initiatief niet aan, maar dan hebben ze het tenminste geprobeerd. Ze zijn vaak een tikkeltje eigenwijs en soms zelfs ronduit tegendraads, maar juist die eigenschappen maken dat ze zich onvermoeibaar inzetten voor anderen. In veel gevallen krijgen de boegbeelden na het lanceren van hun initiatief ondersteuning van anderen. Het is bijzonder hoe de veteranengemeenschap de krachten bundelt om deze initiatieven te ondersteunen en verder te brengen.

Door de verhalen van deze veteranen te delen, vergroten we het inzicht in onze militaire geschiedenis en brengen we hun persoonlijke ervaringen onder de aandacht. Dit draagt ongetwijfeld bij aan het doorbreken van vooroordelen en het kan een beter begrip voor veteranen vanuit de samenleving bevorderen. Daarnaast kan het leiden tot meer waardering voor hun inzet. Met deze

**‘WE WILLEN
ERKENNING
TONEN VOOR DE
UITZONDERLIJKE
BIJDRAGE
VAN ONZE
BOEGBEELDEN’**

uitgave willen we niet alleen inspireren, maar ook op een bijzondere manier erkenning tonen voor de uitzonderlijke bijdrage van onze boegbeelden.

Collega Gielt Algra sprak voor de Interviewcollectie Nederlandse Veteranen van het Nederlands Veteraneninstituut (NLVI) vrijwel alle boegbeelden over hun jeugd, militaire opleiding en uitzendingen, en over hun persoonlijke drijfveren en dromen. Deze interviews zijn gebruikt als basis voor de artikelen in dit magazine. De interviews zijn in hun geheel te beluisteren via www.veteranenvertellen.nl. Tegelijk met dit magazine komt er een podcast in zes delen. In de podcast kun je luisteren naar zes uitgebreidere verhalen van veteranen die ook in het magazine staan.

We wensen je veel leesplezier en inspiratie!

**Daphne van Noordt, Annabel de Ruijter
en Jeffrey van Woensel**
Expertisecentrum,
Nederlands Veteraneninstituut

de Wolf van Weereld Hetebrij Bal Slamman Botermans van der Kraats Janssen Saksak Hoogewoning Hallatu Hilt Soffers Verstegen Raaijmakers Koning Imthorn van Velzen Grinwis Hofstede

Boegbeelden

Twintig portretten van veteranen die als boegbeelden de veteranengemeenschap versterken en die onze vertegenwoordigers zijn in de burgermaatschappij. Het respect en de waardering die zij ontvangen, is een erkenning voor alle veteranen.

08

Barry Hofstede

Schrijft verhalen, toneelstukken en columns en maakt ons zo deelgenoot van zijn leven.

12

Edwin de Wolf

Promoot het sporten voor (gewonde) veteranen om kracht en doorzettingsvermogen te kunnen tonen.

16

Rik van Velzen

Zet zich in voor de betrokkenheid van jonge veteranen bij activiteiten op de Noord-Veluwe.

20

Dave Botermans

Een van de drijvende krachten achter Nova NL, het project van de politie dat veteranen helpt de juiste zorg te vinden.

22

Maaïke Hoogewoning

Spreekt regelmatig over haar ervaringen als operatieassistent in tijden van oorlog. Ze wil laten zien hoe het is om zorg te verlenen in een oorlogsgebied.

26

Jamal Saksak

Maakt misverstanden over veteranen en trauma's bespreekbaar voor iedereen.

28

Fred Janssen

Bedenkt ontelbare initiatieven die de waardering voor veteranen zichtbaarder maakt. Hij is initiatiefnemer van de Witte Anjer.

32

Latoya Hallatu

Wil erkenning van (Molukse) KNIL-militairen en wil de Molukse geschiedenis doorgeven om de generaties te verbinden.

36

Jordy Hilt

Laat wensen van veteranen uitkomen. Die vaak ontroerende momenten zorgen voor de broodnodige verbinding.

40

Daniël Slamman

Biedt veteranen en hun dierbaren een plek waar ze veilig hun verhaal kunnen delen.

42

Dennis van der Kraats

Helpt met het Veteranen Search Team, dat hij samen met zijn vrouw heeft opgericht, de politie bij het zoeken naar vermiste mensen.

46

Soraya van Weereld

Wil met World of Veterans mensen binnen de veteranenwereld verbinden.

48

Mees Soffers

Luistert, steunt en adviseert nieuwe generaties homoseksuelen en transgenders in de Nederlandse krijgsmacht.

52

Colin Bal

Zet zich met medeveteranen in voor dierenwelzijn, onder meer door Veterans for Animals te helpen oprichten.

54

Robin Imthorn

Maakt mentale en psychische problemen bij (oud-)militairen bespreekbaar.

58

Mohan Verstegen

Deelt verhalen en inzichten om meer bewustzijn te creëren voor een inclusieve krijgsmacht.

60

Bart Hetebrij

Ondersteunt al meer dan twintig jaar als humanistisch raadsman bij de krijgsmacht veteranen en militairen.

64

Moos Raaijmakers

Graaft samen met veteranen en archeologen naar militair erfgoed op voormalige slagvelden.

68

Pieter Koning

Geeft gastlessen als Veteraan in de Klas om bruggen te slaan tussen jongeren en veteranen. Hij ondersteunt veteranen die met de politie in aanraking komen.

70

Roy Grinwis

Hielp bij de evacuatie van Afghaanse tolken en zet zich in voor Afghanistanveteranen en hun partners.

En ook

Zes van deze boegbeelden zijn op pad geweest met podcastmaker Babette Rijkhoff. Zij namen haar mee naar voor hen belangrijke plekken en vertelden over hun ervaringen en belevenissen.

Boegbeeld Barry

CREATIVITEIT EN
VERWERKING

Tekst Daphne van Noordt
Foto Ivo van der Bent

Barry Hofstede (52) schrijft verhalen, essays, hoorspelen en nog veel meer. Hierin behandelt hij zijn missie-ervaringen en bespreekt hij de wereld om hem heen. In 2005 ging zijn eerste toneelstuk, *Thuisfront*, in première. Sinds 2007 schrijft Barry columns voor *Checkpoint Magazine*.

[Barry komt de kamer binnen en neemt plaats achter een rommelig bureau. Hij klapt zijn laptop open, waar een bril naast ligt. De kamer is gevuld met boeken en platen. Een fotocollage van Barry en zijn broer staat naast een plastic Elvispop. Aan de muur hangen schilderijen, tekeningen en een foto van Travis Bickle, een Vietnamveteraan uit de film *Taxi Driver*. Liedteksten van Q65 en *The Small Faces* zijn ingelijst. Een kleeher van Ringo Starr en een frisbee van *The Ramones* zijn ook in de kamer tentoongesteld. Barry begint de tekst op zijn laptopscherm hardop voor te lezen. Start monoloog].

'Het is twintig graden onder nul. Alles wat ik zie, is wit. Het licht van de zon weerkaatst fel tegen de pakken sneeuw. Onze vrachtwagens banen zich een weg door de bergen. Op het pad drie mensen. Een man. Een vrouw. Een kind. Ze reizen met een koffer. Het enige wat ze hebben, is elkaar. Ik kijk hen aan en ze kijken terug. Doorrijden. Ik mag deze mensen niet meenemen en ik moet doorrijden. Onpartijdig noemen ze dat. Onmenselijk is wat het is. Het is tien graden onder nul. Een man laadt de auto's in. Hij draagt een pyjama. Zijn blote voeten worden bedekt door rubberen

laarzen. Hij stopt met inladen. Hij wikkelt kranten om zijn voeten en trekt zijn laarzen weer aan. Ik schaam me om mens te zijn.

De gedachten sudderden en gisten. Ze geven vorm aan waanideeën en herbelevingen. Ze voeden paranoia en woede-uitbarstingen. Met angst en paniek vul ik dagboeken. Dit moet stoppen. Ik wil me nooit meer zo voelen. Eindeloze vragenlijsten voelen als examens. Waar of onwaar? PTSS. Een duidelijke benaming met een duidelijke definitie. Het zit niet in mijn hoofd. Ik draag dit bij me. Anderen dragen dit bij zich. Feest der herkenning. Er komt ruimte vrij in mijn hoofd. Ik ga op zoek naar waar ik die mee wil vullen. Ik ga iets doen wat ik leuk vind. Ik ga door met schrijven. Mijn teksten zijn altijd vuilnisbakken geweest. Ik deponeer daar wat ik met niemand bespreek. Door de dagelijkse werkelijkheid op papier te zetten, kan ik er van een afstand naar kijken. Het wordt begrijpelijker, makkelijker om te delen. Mijn teksten wil ik delen.

In mijn schrijfopleiding zet ik mijn uitzending centraal. Ik wil duidelijk maken wat ik daar heb gedaan. Wat anderen nog

De vlag in dit beeld symboliseert de levenslange band van Barry Hofstede met zijn kameraden. Onderlinge verschillen in de groep verdwenen op uitzending.

NEDERLANDS VETERANEN INSTITUUT

Wie is jouw boeg- beeld?

'Mijn ouders,
die me hebben
bijgebracht om
rijkdom en geluk
te delen en er
voor een ander
te zijn.'

steeds in het buitenland doen. Nederland heeft geen goed besef van wat er speelt rond uitendingen. Vakantie en dolle pret, hoor ik. Eigen schuld dikke bult, hoor ik ook. Het leger zit daar in naam van een land, een regering, een bevolking. Ik zit daar zodat jij dat niet hoeft te doen. Ik wil dit besef vergroten bij het publiek, bij de lezers van mijn teksten. Bovendien helpt schrijven mij om weer te leren voelen. Om te leren stilstaan bij wat er in mij omgaat. Dit gaat niet vanzelf. Met alles wat ik schrijf, maar ook elke situatie in het leven die ik tegenkom. Het enige wat je kan doen, is zorgen dat je de volgende keer beter faalt.

Ik maak lijstjes. Gebeurtenissen, anekdotes en herinneringen zet ik onder elkaar. Dit helpt om richting te geven aan mijn tekst. Ik maak keuzes. Ik schrijf en kijk daarna pas wat ik geschreven heb. Het heeft geen zin om continu over je eigen schouder mee te kijken. Het is leuk om het ene op het andere woord te laten volgen. Mezelf daarin te kunnen verrassen. Ik maak fouten. Met creativiteit omarm je je eigen imperfectie. Daarom ben ik niet bang om te falen. Kill your darlings. Ik maak statements. Met het schrijven geef ik vorm en inhoud aan de zielsverpletterende, tenhemelschreiende machteloosheid die ik voel als ik de nieuwsberichten lees. Als ik zie hoe apathisch mensen daarop reageren. Ik maak mensen blij. Ik maak mensen boos. Ik raak mensen.

Ik vind dat ik een verantwoordelijkheid heb om positief te zijn. Dat kan ook door juist negatieve zaken te behandelen. Cynisme is het makkelijkste dat er is. Geestelijke luiheid vermomd als intelligentie. Ik probeer er ver van weg te blijven. Als schrijver kan ik goed tussen de regels door schrijven. Niet elk beestje hoeft bij de naam genoemd te worden. Maar over sommige dingen valt niet te marchanderen. Over haat en discriminatie ben ik direct. Ik ben iemand met een mening. Politiek en religie zijn hete hangijzers. Dit blijkt uit reacties op mijn teksten. Wie de schoen past, trekke hem aan. Ik krijg de vraag of ik eens de Bijbel wil lezen. Of ik God in mijn hart wil sluiten. Mensen lezen slecht. Ze lezen wat ze willen lezen. Niet begrepen worden kan frustrerend zijn. Woorden maken veel los. Ik ga door met schrijven.

Mijn teksten zetten aan tot denken. Het is gespreksstof. In een nagesprek van mijn toneelstuk Thuisfront vertelt een veteraan mij dat hij zich gezien voelt. Het toneelstuk behandelt onderwerpen die voor hem bekend zijn. Waarom hij moeite heeft om zich open te stellen. Voor hem nog onbekende onderwerpen worden ook aangehaald. Het stuk liet hem zien wat voor ontzettende hork hij thuis kan zijn. De veteraan en zijn partner startten een gesprek. Mijn tekst opende hun ogen en vergrootte het begrip jegens elkaar. Het is mooi om te zien hoe dat gebeurt. Ik ga door met schrijven. Een veteraan vraagt mij om feedback. Hij schrijft ook. Schrijven moet je leren. Een verhaal vertellen lukt hem niet. Ik denk dat hij gedichten moet gaan schrijven. Zijn eerste dichtbundel komt twee jaar later uit.

Zonder mijn uitzending was ik nooit gaan schrijven. Het heeft me tien jaar van mijn leven gekost, maar het heeft me op het pad naar mezelf gezet. Het is een pad waar ik nog steeds overheen strompel, af en toe een verkeerde afslag neem. Mijn uitzending heeft me de betekenis van kameraadschap bijgebracht. We waren vreemden voor elkaar. Een zootje ongeremd, jong en onstuimig. We hebben samen lachend om de tafel gezeten en huilend aan het graf gestaan. We hebben ons helemaal kapotgewerkt en geprobeerd het verschil te maken in een wereld waarin het er soms beestachtig aan toegaat. Ik heb fouten gemaakt en stomme dingen gedaan. Maar ik heb ook mooie momenten gekend en liefde gevoeld. Wat ik heb geleerd, is dat we meer naar elkaar moeten luisteren. Laten we vooral meer naar elkaar luisteren. Bedankt dat jij naar mij hebt willen luisteren.'

[Einde monoloog. Barry kijkt nog even naar de tekst en klapt dan zijn laptop dicht. Hij maakt wat aantekeningen op een notitieblok. Hij staat op van zijn stoel en verlaat de ruimte.]

Missie: Bosnië (1992).

De waarde van verhalen van veteranen

De Nederlandse regering zendt militairen uit op missies om de belangen van de Nederlandse samenleving te dienen. Na terugkomst van missie of oorlog horen zij de erkenning, waardering en zorg te krijgen die zij als veteraan verdienen. Dat zijn taken voor het Nederlands Veteraneninstituut.

Het NLVÍ moedigt veteranen aan om hun verhalen te delen, zodat meer mensen begrijpen wat een missie of oorlog betekent. Dat kan op verschillende manieren: als vrijwilliger bij Veteraan in de Klas, als speeddater tijdens een bevrijdingsfestival op 5 mei, maar ook door zich te laten interviewen voor de Interviewcollectie Nederlandse Veteranen (www.veteranenvertellen.nl).

De verhalen van veteranen geven meer inzicht in wat zij hebben meegemaakt, wat er van hen wordt gevraagd en hoe dit hun leven heeft beïnvloed. Deze ervaringen vergroten de kennis en het begrip bij mensen die zelf geen oorlog hebben meegemaakt. Ze laten ook zien dat vrijheid en veiligheid niet vanzelfsprekend zijn.

Tegelijkertijd helpen deze verhalen om een genuanceerder beeld te vormen van veteranen en hun werk. Dit zorgt voor meer erkenning en waardering vanuit de samenleving. Hierdoor voelen veteranen zich meer gezien en gesteund.

nederlands
veteranen
instituut

Boegbeeld Edwin

INVICTUS
GAMES

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Edwin de Wolf (55) was drie keer deelnemer aan de Invictus Games (IG) en werd daarna teammanager van het Nederlandse IG-team. Hij werkt als manager bij het Militair Revalidatie Centrum in Doorn. We legden hem vijf stellingen voor over veteranen en sport.

Plezier in sport is belangrijker dan competitie.

'Absoluut. In mijn werk als manager bij het Militair Revalidatie Centrum en als teammanager voor de Invictus Games is plezier in beweging altijd het startpunt. Voor veel veteranen, die zowel fysiek als mentaal beschadigd zijn, biedt sport een waardevol platform om kracht en doorzettingsvermogen te tonen. En sport begint niet met competitie; het begint met plezier! Het draait om samen bewegen, lol hebben en ervaren wat sport voor je kan betekenen. Pas als je dat plezier hebt ontdekt, kun je verder denken over de competitieve kant van sport. Competitie kan veel druk en stress met zich meebrengen, wat vereist dat je leert omgaan met spanningen en verwachtingen. Zonder dat fundament van plezier zal het moeilijk zijn om sport op de lange termijn vol te houden. Zelfs het bereiken van kleine doelen kan een boost in gelukshormonen geven en die zijn essentieel voor zowel lichaam als geest.'

Sport is een universele taal voor gewonde veteranen.

'Dat klopt! Als ik kijk naar mijn eigen situatie, ik mis een been, dan kom ik in de burgermaatschappij dergelijke mensen vrijwel nooit tegen. Maar tijdens de Invictus Games zie ik

ze elke dag. Het herinnert me eraan dat ik niet alleen ben en het geeft een gevoel van kracht. Iedereen heeft daar vergelijkbare ervaringen: lange tijd van huis, niet ongeschonden teruggekeerd. Dan zie je dat je omringd bent door honderden mensen die hetzelfde doormaken.

Die verbinding geldt trouwens niet alleen voor sportende en gewonde veteranen, maar voor alle veteranen wereldwijd. Wij komen allemaal uit een organisatie die overal ter wereld een sterke kameraadschap, verbroedering en een gedeeld gevoel van saamhorigheid weet te creëren. Zet je veteranen bij elkaar die elkaar niet kennen, dan zie je in no time die unieke kameraadschap ontstaan die zo kenmerkend is voor Defensie. De gedeelde ervaringen scheppen een band. Ik heb het zelf meegemaakt tijdens een lezing in Parijs voor de World Veterans Federation. Daar waren Engelse en Argentijnse militairen die tegen elkaar hadden gevochten in de Falklandoorlog, maar zelfs zij hadden genoeg aan een blik om elkaar op dat moment te ondersteunen. Het was een duidelijk voorbeeld van hoe we als veteranen, ondanks de politieke en militaire verschillen, mens blijven en geen haat hoeven te voelen voor elkaar. Dat was een prachtige ervaring.'

Helden op viaducten

Om ze nooit te vergeten, zijn 48 verkeerskunstwerken (viaducten, spoorbruggen en ecoducten) vernoemd naar militairen die tijdens vredesmissies zijn omgekomen.

Michael Donkervoort (Afghanistan) • Tom Krist (Afghanistan) • Kevin van de Rijdt (Afghanistan) • Jeroen Severs (Irak) • Jeroen Houweling (Afghanistan) • Philip de Koning (Libanon) • Petrie Crijns (Vml Joegoslavië) • Jeffrey Broere (Vml Joegoslavië) • Bart van Boxtel (Afghanistan) • Jos Leunissen (Afghanistan) • Wesley Schol (Afghanistan) • Aldert Poortema (Afghanistan) • Henry Hoving (Mali) • Kevin Roggeveld (Mali) • René Zeetsen (Mali) • Ernst Mollinger (Mali) • Arie van Vlaanderen (Korea) • Ber Kamevaar (Korea) • Martijn Rosier (Afghanistan) • Dave Steensma (Irak) • Raviv van Renssen (Vml Joegoslavië) • Jan Hoiting (Libanon) • Ferdinand Nieuman (Angola) • Jacco Westendorp (Sinaï, Egypte) • Mark Leijsen (Afghanistan) • Ronald Wind (Vml Joegoslavië) • Jos ten Brinke (Afghanistan) • Tim Hoogland (Afghanistan) • Ronald Groen (Afghanistan) • Mark Schouwink (Afghanistan) • Mark Weijdt (Afghanistan) • Bernard Hoop (Congo) • Kees van Rijn (Libanon) • Bas Alsemgeest (Vml Joegoslavië) • Gerrit-Jan van Barneveld (Libanon) • Karel Groeneveld (Ethiopië-Eritrea) • André Perdigoa (Vml Joegoslavië) • Azdin Chadli (Afghanistan) • Luc Janzen (Afghanistan) • Robert Donkers (Afghanistan) • Willo Martens (Vml Joegoslavië) • Paul van Nijnatten (Vml Joegoslavië) • Herman Eijkenboom (Vml Joegoslavië) • Boet van Maarseveen (Korea) • Marc Harders (Afghanistan) • Rico Bos (Cambodja) • Christian van der Linden (Vml Joegoslavië) • Cor Strik (Afghanistan)

Scan de QR-code voor de overzichtskaart op de website van het Nationaal Veteranen Platform:

Maatschappelijke waardering voor sportende veteranen met een beperking kan nog flink verbeteren.

'Er is veel discussie over dit onderwerp, maar uit mijn eigen ervaring zie ik juist veel waardering. Kijk bijvoorbeeld naar de Invictus Games in Den Haag: alles was uitverkocht en de sfeer was geweldig. Dat waren niet alleen collega's van Defensie, maar ook veel mensen uit de burgermaatschappij. Sinds 2016 heb ik meer dan zeshonderd lezingen gegeven, vaak voor organisaties zonder directe connectie met Defensie. Keer op keer hoor ik: "Wauw, dit is indrukwekkend." Hoewel dit mijn persoonlijke verhaal is, benadruk ik altijd dat het slechts een van de duizenden succesverhalen is. Soms kijken we te veel naar Amerika, waar veteranen in volle stadions applaus en respect krijgen. Dat is prachtig, maar dat gaan we hier in Nederland niet meemaken.

In plaats daarvan moeten we ons richten op wat hier wél mogelijk is. De Invictus Games in Den Haag en Düsseldorf hebben laten zien hoeveel waardering er is voor sportende veteranen met een beperking. Tegelijkertijd moeten we realistisch blijven. De Nederlandse cultuur is nu eenmaal ingetogener; we schreeuwen het niet van de daken.

Toch bouwen veteranen vaak indrukwekkende netwerken op en hebben ze impact in de burgermaatschappij. Neem bijvoorbeeld een initiatief zoals het Veteranen Search Team. Dat is een prachtig voorbeeld van hoe veteranen zich maatschappelijk extra nuttig maken door justitie op professionele wijze te ondersteunen bij zoekacties. De reacties hierop zijn uitsluitend positief. Het toont aan dat veteranen naast hun gewone werk nog meer kunnen betekenen en dat wordt in de samenleving enorm gewaardeerd.'

Nederland zou meer moeten investeren in sportprogramma's voor veteranen.

'De Invictus Games zijn fantastisch en laten zien wat sport kan betekenen voor het herstel en welzijn van gewonde militairen en veteranen. Maar het zou mooi zijn als we dit soort initiatieven verder uitbreiden en programma's ontwikkelen voor alle veteranen. Het hoeft niet meteen grootschalig of nationaal te zijn; lokaal beginnen is ook een geweldige stap. Gemeenten zouden bijvoorbeeld meer kunnen investeren in sport- en beweegprogramma's speciaal voor veteranen die daar behoefte aan en baat bij hebben. Denk aan wekelijkse trainingsgroepen, wandelclubs of aangepaste sportevenementen.

Uiteindelijk zou het niet alleen om de gewonde veteraan moeten gaan, maar ook om diegene die op het eerste gezicht niets mankeert, maar die soms denkt: Hé, ik zit niet lekker in mijn vel. Ook voor hem kan sporten een uitlaatklep zijn, een manier om structuur in de week te brengen of nieuwe sociale contacten op te doen.

Tegelijkertijd moeten we realistisch blijven. Sport is niet voor iedereen dé oplossing. Veel veteranen houden van sport en beweging, maar er zijn er ook genoeg die er minder interesse in hebben. Het is belangrijk om persoonlijke voorkeuren te respecteren en te zoeken naar activiteiten die aansluiten bij wat mensen leuk vinden. Voor de een is dat een teamsport, voor de ander misschien yoga, vissen of schilderen. Het belangrijkste is dat we veteranen die dat nodig hebben, blijven ondersteunen bij het vinden van een gezonde balans in hun leven.'

Het beëindigen van een sportcarrière is net zo belangrijk als het beginnen ervan.

'Daar zit echt een harde kern van waarheid in. Uiteindelijk geldt dat ook voor de Invictus Games. Canada 2025 was mijn laatste keer. Het is misschien een cliché, maar het is waar: je moet stoppen op je hoogtepunt en dat geldt ook hier. Het doet pijn, want ik heb daar eigenlijk helemaal geen zin in, maar het is goed dat ook anderen – niet alleen ik, maar een groot deel van de staf – ermee stoppen. Ik ben al meer dan tien jaar actief betrokken bij de Invictus Games. Gedurende deze tijd heb ik drie keer deelgenomen als atleet en twee keer als teammanager. Het is een ongelooflijk bijzondere periode geweest waarin ik heb mogen werken met toegewijde sporters, een ondersteunend thuisfront en een betrokken begeleidingsteam. Iedereen heeft zich altijd volledig ingezet om het beste uit zichzelf en uit elkaar te halen, en dat heeft geleid tot prachtige resultaten – zowel op als buiten het veld. Het zien groeien van de sporters, het overwinnen van persoonlijke barrières en het vieren van hun successen is iets wat me altijd zal bijblijven. Deze reis heeft niet alleen sportieve prestaties opgeleverd, maar ook diepe verbindingen en blijvende herinneringen die veel verder gaan dan de sport zelf. Het is nu tijd voor anderen om de kans te krijgen om de Invictus Games voort te zetten en hun eigen invulling eraan te geven.'

Missie: Bosnië (1994).

Wie is jouw boegbeeld?

'Douglas Bader werd, ondanks het verlies van beide benen, gevechtspiloot in de Tweede Wereldoorlog. Na de oorlog heeft hij andere gewonde militairen geholpen, precies zoals ik dat nu doe'

Boegbeeld Rik

VERBINDING
MET JONGE
VETERANEN

Tekst Jeoffrey van Woensel
Foto Annabel Oosteweeghel

Actief dienend militair en veteraan **Rik van Velzen (40)** ondersteunt lokaal veteranen in het noordelijk deel van de Veluwe. Hij bevordert de betrokkenheid van jonge veteranen bij veteranenactiviteiten in deze regio.

Sergeant-majoor van de Verbindingsdienst Rik van Velzen is ieder jaar aanwezig bij het speeddate-evenement van het NLVi op een bevrijdingsfestival op 5 mei. Tijdens het speeddaten kunnen festivalbezoekers veteranen vragen stellen over hun missie(s), hun persoonlijke ervaringen en hoe zij denken over vrijheid. We reconstrueren hoe een bevrijdingsdag er voor Rik uitziet.

9.00 uur

Op het afgesproken tijdstip verschijnt Rik als eerste bij de paviljoentent van het NLVi op het terrein van het Bevrijdingsfestival Overijssel in Zwolle. Hij is onberispelijk gekleed in zijn DT (dagelijks tenue – net pak) van de landmacht met een rij indrukwekkende medailles op zijn borst en zijn baret strak op het hoofd. Met zijn ontwapenende glimlach meldt hij zich bij de NLVi-coördinator en vraagt wat er moet gebeuren. Voordat hij aan de slag gaat, trekt hij zijn DT-jasje uit en stroopt zijn hemdsmouwen op. Als verbindelaar is hij gewend zendinstallaties op te bouwen, het in elkaar zetten van een spandoekframe is aan hem wel toevertrouwd.

Rik begon zijn militaire carrière in 2005. Hij startte op de KMS in Weert en deed daarna een vaktechnische opleiding op de School Verbindingsdienst in Ede. Hij werd driemaal uitgezonden naar Afghanistan (2006, 2010 en 2013) en een keer naar Mali (2015), en was actief in Litouwen (2020).

10.30 uur

Na het aankleden van de paviljoentent is het tijd voor een bakje koffie. De meeste speeddatende veteranen kennen elkaar van voorgaande jaren. Het is een hecht clubje. Nieuwe speeddaters stellen zich voor aan de rest. Naast de coördinator van het NLVi zijn er zes veteranen aanwezig.

Na zijn eerste twee uitzendingen was Rik nog geen veteraan. Vanaf de invoering van de Veteranenwet in 2012 waren actief dienende militairen met de juiste uitzendingervaring voortaan ook veteraan. Rik meldde zich meteen bij de Stichting Veteranendag Noordwest-Veluwe. Die organiseerde elk jaar een rondrit met militaire voertuigen door de deelnemende gemeenten (Harderwijk, Ermelo, Putten, Nijkerk en Zeewolde) met afsluitend een Indische rijsttafel, de blauwe hap. Dit trok maar weinig jonge veteranen.

Op een drukbezochte veteranendag in Harderwijk ontvangt Rik van Velzen enthousiast de bezoekers. Zijn vrouw Judith vertelt hoe zij als thuisfront het gezin draaiende hield en Rik ondersteunde tijdens zijn uitzendingen.

Podcast
met Rik

Op initiatief van Rik werd het een roulerende happening in een van de gemeenten, met muziek en kraampjes. Het thuisfront wordt nadrukkelijk betrokken en de blauwe hap is gebleven.

11.30 uur

Rik gaat kijken bij de opening van het bevrijdingsfestival op het hoofdpodium. Daar arriveert een loopgroep met het bevrijdingsvuur uit Wageningen. Het is een belangrijk moment dat de overgang markeert van het herdenken op 4 mei naar het vieren van de verkregen vrijheid op 5 mei. De Vereniging Veteranen Zwolle ondersteunt de openingsceremonie met een erewacht. Op de terugweg haalt Rik op verzoek van de NLVI-coördinator nog de lunchpakketjes op bij de organisatie van het bevrijdingsfestival.

Rik heeft als instructeur een aantal jaren lesgegeven aan mbo-leerlingen Veiligheid en Vakmanschap (VeVa) van de vakrichting ICT. Tijdens hun opleiding lopen deze VeVa-leerlingen een week per maand stage bij de School Verbindingsdienst in Amersfoort.

13.00 uur

De eerste mensen gaan richting het hoofdpodium en komen langs de stand van het NLVI. De zon staat nu hoog aan de hemel en het is 27 graden. Rik geeft geen krimp en houdt zijn DT-jasje netjes aan. De eerste bezoekers zijn mensen met kleine kinderen. Rik maakt indruk op de kinderen en raakt zo aan de praat met hun ouders over zijn ervaringen in missiegebieden en hoe hij denkt over het begrip vrijheid.

Hij is ook actief bij het 4 mei comité Harderwijk dat de dodenherdenking in Harderwijk organiseert. Op de dag van hun overlijden plaatst Rik op de Facebookpagina van het comité berichten over Harderwijkers die in Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen.

14.00 uur

De stroom mensen komt op gang. Het begint nu echt drukker te worden. De gezinnen mengen zich met jongvolwassenen die voor de optredens komen. Rik maakt met zijn vriendelijke uitstraling snel contact en weet de mensen met zijn verhalen te boeien.

Naast alle andere activiteiten is Rik hulpverlener op evenementen bij het Rode Kruis. Tijdens evenementen zoals de halve marathon, braderieën en de Sinterklaasintocht in Harderwijk staat hij klaar om mensen op te vangen die hulp nodig hebben.

15.00 uur

Het is nu superdruk. Het goede weer trekt veel bezoekers. Sommige hebben al wat gedronken en de sfeer wordt joliger. Het is nu wat makkelijker om een veteraan aan te spreken en te vragen naar zijn persoonlijke ervaringen. Rik trekt met

zijn DT en medailles die hij voor zijn missies heeft gekregen veel bekijks. Vooral jonge vrouwen willen met hem op de foto. Glimlachend laat hij zich fotograferen.

Rik vindt het fantastisch om op 5 mei met andere mensen te praten over zijn ervaringen als veteraan. Zijn medailles op zijn borst laten zien waar hij allemaal is geweest en gebruikt hij als aanknopingspunt om een gesprek aan te gaan over het feit dat vrijheid niet zo vanzelfsprekend is als we vaak denken. Hij vindt het ook belangrijk dat mensen weten wat een veteraan is en wat die heeft gedaan: 'Is een veteraan alleen maar die oude man uit de Tweede Wereldoorlog of kan het ook je buurjongen zijn?' Hij vindt speeddaten een uitgelezen kans om aan die bewustwording bij te dragen. Hij gaat discussies met andersdenkenden niet uit de weg: 'Iedereen mag zijn eigen mening ventileren. Dat is prima.'

16.00 uur

Langzaam wordt het weer stiller. De meeste bezoekers vieren nu feest bij het hoofdpodium. Enkele 'diehard' geïnteresseerden blijven vragen op de veteranen afvuren. De speeddatende veteranen en de veteranen van de Vereniging Veteranen Zwolle, die met een eigen tent naast het NLVI-paviljoen staan, zoeken elkaar op voor een praatje.

Als het uitkomt is Rik ook gast spreker bij Veteraan in de Klas. Onlangs verzorgde hij nog een gastles voor klassen van de kinderborgemeester en de kindwethouder van Harderwijk.

17.00 uur

Het wordt tijd om de boel op te ruimen. Rik trekt zijn jasje voor het eerst weer uit en steekt zijn handen uit de mouwen. Nadat alles is opgeruimd, is het tijd de dag af te sluiten met een biertje. De NLVI-coördinator proost met de veteranen op de geslaagde dag, dankt ze voor hun aanwezigheid en inzet en spreekt de hoop uit dat ze er volgend jaar weer bij zijn.

In april 2023 organiseerde Rik samen met stads-genoot Nick Postma de expositie Verzameld: Harderwijk in oorlogstijd in het Stedsmuseum Harderwijk. Voor de tentoonstelling gebruikten Rik en Nick Tweede Wereldoorlogobjecten uit hun eigen verzamelingen en de collectie van het Stedsmuseum. Rik begon met het verzamelen toen hij 16 was. Als kind hoorde hij 'woeste' verhalen van zijn opa die de oorlog in Friesland meemaakte. Zijn overgrootvader was in mei 1940 marinier en vocht bij Hoek van Holland. In april 2025, tijdens de viering van de bevrijding van Harderwijk tachtig jaar geleden, zal hij de expositie nog een keer inrichten.

Missies: Afghanistan (2006, 2010, 2013) en Mali (2015).

PS

'HIJ IS VAN ONGEKENDE BETEKENIS VOOR DE ORGANISATIES WAARVOOR HIJ ZICH INZET'

Woorden doen ertoe. Spreek je uit. Laat het iemand weten als je diegene respecteert of bewondert.

OVER MAAIKE HOOGEWONING / WITTE ANJER PRIJS 2019 / 20 JUNI 2019:

'Maaïke slaat een brug tussen de samenleving en veteranen. Door haar ervaringen overal te delen – op scholen, tijdens conferenties, op universiteiten, als lid van de ambassadeurspool van Defensie en door het uitbrengen van haar boek – brengt zij veteranen en de samenleving dicht bij elkaar.'

Jaap Smit | voorzitter Nationaal Comité Veteranendag

OVER MOOS RAAJMAKERS / RIDDER IN DE ORDE VAN ORANJE-NASSAU MET DE ZWAARDEN / 20 OKTOBER 2019:

'Bij Moos lopen werk, privé en hobby volledig door elkaar en hij staat altijd klaar om extra werk op te pakken t.b.v. erkenning en waardering van anderen.'

Frank van Sprang | oud-Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht

OVER EDWIN DE WOLF / OFFICIER IN DE ORDE VAN ORANJE-NASSAU / 20 SEPTEMBER 2020:

'Oud-militair Edwin de Wolf en kersverse teammanager van het Dutch Invictus Team is in Doorn koninklijk onderscheiden. Hij is benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau vanwege zijn jarenlange vrijwilligerswerk rondom gewonde militairen en veteranen. Van harte gefeliciteerd met deze koninklijke onderscheiding Edwin!'

Koninklijke Landmacht

OVER RIK VAN VELZEN / ZILVEREN HARDERWIJKER SPELD / 16 AUGUSTUS 2023:

'Rik is van ongekende betekenis voor de organisaties waarvoor hij zich inzet. Hij wordt door velen gewaardeerd om zijn enthousiasme, nuchterheid en bescheidenheid.'

Harm-Jan van Schaik | burgemeester van Harderwijk

OVER DENNIS EN MARISKA VAN DER KRAATS / RIDDER IN DE ORDE VAN ORANJE-NASSAU / 26 APRIL 2024:

'Ze zijn sinds de oprichting van de stichting [Veteranen Search Team, red.] een baken van hoop voor families van vermiste personen. Het licht in de schaduw van mensen die iemand kwijt zijn.'

Sjors Fröhlich | burgemeester van Vijfheerenlanden

OVER BART HETEBRIJ / RIDDER IN DE ORDE VAN ORANJE-NASSAU / 1 SEPTEMBER 2024:

'Deze koninklijke onderscheiding is een welverdiende erkenning voor zijn jarenlange toewijding aan de veteranengemeenschap en zijn onvermoeibare inzet voor het welzijn van hen die hebben gediend.'

Nederlands Veteraneninstituut

'ZE ZIJN SINDE DE OPRICHTING EEN BAKEN VAN HOOP'

Wie is jouw boegbeeld?

'Generaal Ted Meines. Ik vind het inspirerend hoe hij tot op hoge leeftijd nog steeds overal naartoe ging, het veteranen-zijn uitdroeg en een positieve boodschap aan iedereen meegaf.'

Podcast met Rik van Velzen

Boegbeeld Dave

PROJECT
NOVA NL

Tekst Jeffrey van Woensel
Foto Ivo van der Bent

Majoor Dave Botermans (55) is projectleider van Project Nova NL. Hij brengt veteranen die met politie en justitie in aanraking (dreigen te) komen in contact met het NLVi om ze zo de juiste zorg te bieden. Dave is naast militair ook politievrijwilliger.

'Ik droeg altijd hetzelfde mes op mijn missies. Een werktuig en een talisman ineen.'

Van dienstplicht naar beroeps

'Als de trein de goede richting op rijdt, dan spring ik er op', zegt Dave, die in zijn werkzame leven vaak een carrièreswitch maakte omdat hij kansen zag. In januari 1992 kwam hij op als dienstplichtige. Na het doorlopen van de School Reserve Officieren en Kader Infanterie (SROKI) op de Jan van Schaffelaerkazerne in Ermelo was hij als dienstplichtig sergeant bij 446 Infanterie Beveiligings Compagnie (IBC) verantwoordelijk voor de bewaking van militaire complexen in de buurt van Nunspeet. Aan het eind van zijn dienstplicht solliciteerde hij bij de luchtmacht en de marechaussee, maar dat werd geen succes. Hij was een jaar lang glaszetter, voordat hij solliciteerde naar de functie van onderofficier bij de infanterie. Na de KMS in Weert ging hij naar Seedorf in Duitsland. Begin 1996 maakte hij deel uit van het gemechaniseerd infanteriebataljon, de Nederlandse bijdrage aan de Implementation Force (IFOR) in Bosnië, dat de naleving van het Daytonakkoord controleerde met patrouilles en (mobiele) controleposten. Hij probeerde nog naar de KMA te gaan, maar dat door een stomme fout van zijn bataljonscommandant ging dat niet door.

Een nieuwe uitdaging bij de politie

In 1998 verliet hij Defensie en ging de bouw in. Het sfeertje in de bouw stond hem wel aan. Toen dit werk na twee jaar een sleur werd, zag hij voor zichzelf een nieuwe kans bij de politie. In 2000 begon hij op de politieschool in Lochem. Na zijn opleiding begon hij als agent in geüniformeerde dienst in de stad Groningen. Hij deed van alles: 'Ik was ME'er, deed vuurwapencriminaliteit, was praktijkbegeleider van jonge collega's, biker en deed af en toe recherchewerk.' Bij een huiszoeking zag hij voorwerpen die hij herkende: 'Een blauwe baret, foto's van Libanon, herkeningsplaatjes, allemaal van dat soort dingetjes.' Dit waren spullen van een Libanonveteraan die in de problemen was gekomen. Later kwam Dave vaker in contact met veteranen die moeilijkheden hadden met politie en justitie. Hij praatte er met collega's over, onder wie Freddy Boonstra, een veteraan die agent was in Assen, en zocht contact met het Veteraneninstituut voor hulp.

Terug naar Defensie

Niet lang daarna verliet Dave de politie en ging terug naar Defensie. Hij deed alsnog de KMA en werd inlichtingenofficier. Hij ging nog viermaal op

missie: twee keer met de marine naar Somalië voor antipiraterijoperaties en tweemaal naar Mali. Maar de veteranen die in aanraking kwamen met de politie bleven hem bezighouden. Hij had ondertussen contact met Ludy de Vos, de toenmalige directeur van het Veteraneninstituut, die hem een functie aanbood. Hij trok zijn sollicitatie om UNTSO-waarnemer in Israël te worden in en ging aan de slag als consulent voorlichting in Doorn. Daar 'bemoeide' hij zich met allerlei initiatieven die zich richtten op veteranen met een hulpvraag, zoals het Reach-out Team van Alex Spanhak (voor zorgmijdende veteranen) en de Veteranen Roos Locaties van Arno Roos (outdoorlocaties voor rustzoekende veteranen).

Project Nova NL

Dave kwam ook in contact met luitenant-kolonel van de luchtmacht Esmeralda Kleinreesink. Die had in Engeland kennisgemaakt met het Nova-project. Engelse politieagenten vroegen arrestanten of zij veteraan waren. Bij bevestiging kreeg de arrestanten een vinkje en ging de informatie door naar de hulpverlening. Volgens Dave waren ze dan al te ver afgegeden; agenten moesten 'hun' veteranen al eerder in beeld hebben. Dave hoorde dat Freddy Boonstra in Assen was doorgedaan met het helpen van veteranen met problemen. Freddy bleek op lokaal niveau alles al te doen zoals hij eerder voor ogen had. Dave heeft het project toen landelijk op poten gezet. Er werken nu zo'n tweehonderd veteranen bij de politie die Nova-agent zijn. Zij zoeken in hun werkgebied veteranen op om een praatje met ze te maken. Veteranen die in de problemen dreigen te komen, weten de Nova-agent daarna sneller te vinden. Ze bellen de Nova-agent dan met de mededeling dat het niet zo lekker gaat en vragen om het NLVi-nummer.

Warm hart voor politie en Defensie

Dave heeft een warm hart voor militairen én politiemensen. 'Die doen allebei een stap extra. Waar anderen gillend weggrennen, rennen zij er juist heen.' Voor veteranen met problemen wil hij een extra stap zetten, die wil hij ondersteunen. Het liefst aan de voorkant: 'Dan is het probleem vaak al weg voordat het écht problematisch wordt.'

Missies: Bosnië (1996), Somalië (2013, 2014) en Mali (2015, 2017).

Wie is jouw boegbeeld?

'Mijn vader, die na de Tweede Wereldoorlog koopvaardijofficier in Nederlands-Indië was. Hij zei altijd: "Denk in mogelijkheden en als iemand nee zegt, dan hoef je je daar niet zomaar bij neer te leggen."'

Boegbeeld Maaike

VERBINDING
MET DE
SAMENLEVING

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Maaike Hoogewoning (43), operatieassistent bij Defensie, schreef *Oorlog in de operatiekamer* over haar ervaringen in Afghanistan. Ze deelt regelmatig haar verhaal met veteranen en de samenleving met als doel die te verbinden. In 2019 won ze de Witte Anjer Prijs.

Oorlog in de operatiekamer

'Ik schreef in 2018 het boek *Oorlog in de operatiekamer* om mijn ervaringen als operatieassistent in Afghanistan te delen. Met dit boek wilde ik een eerlijk beeld schetsen van het verlenen van zorg in een oorlogsgebied en tegelijkertijd aandacht vragen voor de belangrijke rol van de geneeskundige keten. Daarnaast beschrijf ik hoe het dagelijkse leven op een militaire basis tijdens een missie eruit kan zien en hoe we omgaan met dreiging en spanning. Ik probeer over te brengen wat dit met je doet als militair, maar ook wat het betekent voor het thuisfront, voor de familie die achterblijft. Vaak hoor ik van mensen dat ze mijn boek indrukwekkend vinden, omdat ze zich niet realiseren hoe cruciaal onze rol is in de medische keten. Er is veel onduidelijkheid over wat wij als chirurgisch team precies doen in de operatiekamer. Zo krijg ik soms te horen: "Je hebt maar twee maanden op een basis gezeten, wat kun je nou helemaal meegemaakt hebben?" Hoewel we als medisch personeel gelukkig niet zelf bij gevechten betrokken zijn geweest, werden we in de operatiekamer wel direct geconfronteerd met de verwoestende gevolgen van oorlogsgeweld.'

Operatieassistent in de Ridderzaal

'Veteranendag was in verband met de pandemie in 2020 anders dan anders. Het werd een live-uitzending vanuit de Ridderzaal in Den Haag. Dankzij het winnen van de Witte Anjer Prijs in 2019 werd ik gevraagd om daar als spreker op te treden. Aan een kant dacht ik: o mijn god, waar begin ik aan? Maar aan de andere kant dacht ik ook: welke operatieassistent krijgt de kans om live, op twee meter afstand van de koning, te spreken op Nederlandse televisie? Blijkbaar vonden ze mijn verhaal interessant genoeg om aandacht aan te besteden, terwijl ik zelf denk: ik doe gewoon mijn werk.'

Gelukkig had ik eerder al een TED-talk mogen geven bij TEDx Gouda. Die ervaring gaf me het vertrouwen om te denken: die paar minuten in de Ridderzaal moet ik aankunnen. Het verhaal zat immers al in mijn hoofd én in mijn hart. Toch voelde het extra spannend en uitdagend om mijn verhaal te vertellen met de koning en andere hoogwaardigheidsbekleders in de zaal.

De opdracht voor de speech was om een vergelijking te maken tussen mijn tijd in Afghanistan en de coronasituatie. In Afghanistan was het bloedverziekend heet, het zweet

Deze operatiekamerklompen droeg Maaike in 2010 tijdens haar uitzending naar Afghanistan.

‘HOE KON HET DAT DIT ASPECT VAN BARTS CARRIÈRE ME ZO LANG IS ONTGAAN?’

In het kader van het boegbeeldenproject reisde ik stad en land af met het ov om de boegbeelden onder de veteranen te interviewen. Deze middag was ik onderweg naar Bart Hetebrij in Harlingen. De reis met de trein van Amsterdam-Zuid naar Harlingen Haven duurt twee uur en drieëndertig minuten. In Leeuwarden moest ik overstappen en een Arriva-treintje richting de havenstad pakken. Comfortabel? Zeker. Lang? Ook dat. Vooral als je bedenkt dat je dezelfde tijd kwijt bent aan de terugreis. Maar deze keer kwam die lange reistijd goed van pas.

Ik loop al bijna 25 jaar mee in de veteranenwereld. Mijn naam staat onder honderden interviews en toch word ik nog regelmatig verrast. Het lijkt haast een patroon bij veteranen: ze blijven je verbazen. Ze dragen zoveel verhalen met zich mee – opgeborgen in de krochten van hun herinneringen – dat er altijd wel iets onverwachts opduikt.

Tijdens de terugreis, die ik gebruikte om het gesprek te laten bezinken, merkte ik hoeveel indruk het interview met Bart op me had gemaakt. Ik had Bart al meerdere malen gesproken en ik wist hierdoor al veel over hem: zijn ervaringen in Srebrenica, zijn rol bij de terugkeer van Nieuw-Guineaveteranen – het zijn verhalen die bij mij geen verrassingen oproepen. Maar plotseling kwam hij met iets wat ik nog nooit van hem had gehoord.

COLUMN GIELT ALGRA

Wetenschappelijk medewerker
Expertisecentrum Nederlands
Veteraneninstituut

Bart vertelde dat hij, als landmachtman, had deelgenomen aan een antipiraterijmissie. Op zich al bijzonder, maar het verhaal nam een onverwachte wending toen hij vertelde over één specifieke gebeurtenis. Hij was verantwoordelijk voor het verzorgen van een zeemansgraf voor een omgekomen piraat. Met wat lood als ballast en na een paar plechtige woorden van Bart, werd het lichaam “hups in godsnaam” toevertrouwd aan de golven.

Ik was compleet verrast. Niet alleen omdat ik dit specifieke verhaal nooit eerder van hem had gehoord, maar ook omdat ik niet wist dat we als Nederlandse krijgsmacht überhaupt zulke dingen deden. Hoe kon het dat dit aspect van Barts carrière me zo lang is ontgaan?

Terwijl ik dit schrijf, is Bart benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau – een erkenning voor zijn tomeloze inzet voor de veteranengemeenschap. Als iemand het predicaat ‘boegbeeld’ verdient, is hij het wel. Maar in zijn typische Bart-stijl zal hij het ongetwijfeld weer weglachen, zoals alleen hij dat kan.

Veteranen zoals Bart zijn de reden waarom ik dit werk doe. Het zijn mensen die hun ervaringen, wijsheid en verhalen in een vertrouwelijke setting met mij delen – vaak jaren na hun inzet, als het moment rijp is. En dat maakt elke ontmoeting, hoe vertrouwd ook, een kans om verrast te worden.

liep over mijn rug en er kwamen steeds maar patiënten binnen. Hetzelfde gebeurde in het ziekenhuis waar ik werkte tijdens de pandemie. Maar natuurlijk zijn de omstandigheden – oorlog en coronacrisis – heel anders. Het was een bijzondere ervaring om mijn verhaal in de Ridderzaal te mogen delen. Na afloop had ik de gelegenheid om kort met de koning te spreken. Hij zei dat hij mijn verhaal indrukwekkend vond en we hebben samen een foto gemaakt.’

Moeder op missie

‘Tijdens mijn uitzendingen werd ik niet alleen geconfronteerd met de harde realiteit van oorlog, maar ook met de impact die dat heeft op het thuisfront. Wanneer één gezinslid weg is, neemt het andere de verantwoordelijkheid voor alles. Er is geen “rustige” tijd wanneer je partner in het buitenland is, omdat je dan thuis alles alleen moet doen in plaats van samen. Daarbij vraagt de terugkeer om een hernieuwde balans.

Als vrouw lijkt het vaak vanzelfsprekend dat je de zorg voor de kinderen op je neemt, terwijl dat bij mannen minder het geval is. Toen ik weg was op missie, kreeg mijn ex-partner veel hulp van mensen om hem heen met het huishouden en de kinderen. Andersom zou dat niet zo snel gebeuren. Het is jammer om te zien dat dit soort patronen blijven bestaan, zelfs in een tijd waarin we gelijkwaardigheid hoog in het vaandel zouden moeten dragen.

Deze ervaring benadrukt hoe belangrijk het is om het gesprek over de rol van vrouwen in het leger voort te zetten. We moeten blijven praten, ervaringen delen en elkaar ondersteunen om echte verandering te bewerkstelligen. Om bijvoorbeeld meer vrouwen in de krijgsmacht te trekken en te behouden, zou het helpen om meer duobanen te creëren. Zo kunnen moeders en vaders parttime werken en de zorg voor hun gezin beter combineren met hun carrière.

Het werk blijft hetzelfde, maar het voelt toch anders om het thuisfront achter te laten als je moeder bent. Ik maak me dan af en toe zorgen, is dit wel goed voor de kinderen? Toch vind ik ook dat ik ze zo kan leren dat soms offers nodig zijn om anderen te helpen. Als moeder raakt het werk in de operatiekamer me soms ook diep. Ik denk dan: dit jongetje is net zo oud als mijn eigen

kind, maar hij heeft al op jonge leeftijd ernstige dingen meegemaakt. Als je geen kinderen hebt, kun je er misschien meer afstand van houden. Maar als je zelf kinderen hebt, kan het harder binnenkomen.’

Mentor

‘Mijn eerste keer in Afghanistan werkte ik samen met mijn collega Hester, die daar al vaker als operatieassistent was geweest. Ze nam me mee naar de intensive care en zei: “Kijk, hier liggen patiënten die door een bermbom gewond zijn geraakt.” Het was voor mij heel anders om dat in het echt te zien. Met Hester kon ik na een heftige dag praten over wat we hadden meegemaakt en dat maakte alles draaglijker. Ook schreef ik alles van mij af in mijn dagboek. Dat is later de basis geworden van mijn boek. Mede hierdoor, door sporten en dankzij Hester ben ik goed door die uitzending heen gekomen. Ze is niet alleen een collega, maar ook een vriendin voor het leven geworden.

Nu probeer ik de rol van mentor ook zelf te vervullen voor nieuwe mensen in mijn vak. Zo geef ik tips zoals neem dit mee of wees voorbereid op dat. Het gaat niet altijd zoals in de boeken staat, maar je leert van ervaring. Het is fijn om te kunnen helpen door mijn eigen ervaringen te delen en erover te praten. Om de nieuwelingen een beter inzicht te geven in wat het werk precies inhoudt. Ook bijvoorbeeld in mijn ziekenhuis, waar ik via Defensie werk, zijn er momenten waarop je met leerlingen werkt die voor het eerst iets heftigs meemaken. Onlangs moesten we een patiënt reanimeren. Er stond een leerling bij die dit voor het eerst meemaakte. Dat was natuurlijk heel heftig voor haar. Na de operatie heb ik met haar gezeten om te vragen hoe ze zich voelde en wat ze ervan vond. En vier weken later check ik in: “Hoe gaat het nu? Zit het nog in je hoofd?” Het is belangrijk om die ondersteuning te bieden, want dat maakt een groot verschil. Misschien is dat ook waarom ik collegiaal netwerker ben geworden, omdat ik mensen graag verder help.’

Missies: Kosovo (2009), Afghanistan (2010, 2011) en Middellandse Zee (2018).

Wie is jouw boeg- beeld?

‘Hester is voor mij een boegbeeld, een mentor die als een grote zus voor mij was tijdens mijn eerste uitzending naar Afghanistan. We gingen als collega’s, maar kwamen terug als buddies for life.’

Jamal ontving in 2024 het Draaginsigne Gewonden (DIG), een erkenning voor de fysieke en mentale littekens die hij opliep tijdens zijn missies.

Boegbeeld Jamal

MISVERSTANDEN
WEGNEMEN

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Jamal Saksak (50) is vier keer uitgezonden. Door zijn biculturele achtergrond en taalkennis speelde hij een sleutelrol in Irak. Na zijn PTSS-diagnose richt hij zich op het bespreekbaar maken van misverstanden over veteranen en trauma's.

Jamal, je hebt deelgenomen aan intensieve missies in Bosnië en Irak, plekken waar conflicten diepe sporen hebben nagelaten. Wat hebben deze missies voor jou betekend?

'Mijn tijd in Bosnië en Irak heeft me gevormd, dat kan ik niet ontkennen. Het waren missies met zware, emotionele uitdagingen. In Bosnië zagen we het verwoestende effect van oorlog op de lokale bevolking. Irak was weer anders; daar was ik door mijn Arabische achtergrond vaak de gesprekspartner en moest ik schakelen tussen culturen. Dat bracht verantwoordelijkheden en situaties met zich mee die zwaar op me drukten, maar ik voelde ook dat ik iets waardevols kon bijdragen.'

In Irak had je dankzij jouw biculturele achtergrond en taalvaardigheid een bijzondere rol. Hoe beïnvloedde dat jouw werk en het contact met de lokale bevolking?

'Mijn Arabische achtergrond gaf me een unieke positie. Ik werd vaak ingezet voor gesprekken en kon makkelijker de nuances van de cultuur begrijpen. Dat heeft geholpen om misverstanden te voorkomen en respect op te bouwen. Daar leerde ik hoe belangrijk het is om bruggen te slaan tussen verschillende werelden. Het gaat erom begrip te tonen, naar elkaar te luisteren en te proberen vanuit een ander perspectief te kijken.'

Kun je een voorbeeld geven van hoe dat jou geholpen heeft?

'In Irak was het belangrijk om te begrijpen dat de cultuur daar anders is dan wij in Nederland gewend zijn. Het religieuze aspect, vooral de verschillen tussen sjiieten en soennieten, was belangrijk. Maar het ging ook om kleine gebaren: bijvoorbeeld het respect tonen door je schoenen niet naar binnen te brengen of bepaalde zaken niet aan te raken. Ik heb altijd geprobeerd me aan te passen, vooral als gast in hun land.'

Tijdens je missies heb je te maken gehad met zware situaties die uiteindelijk hebben geleid tot de diagnose PTSS. Welke impact heeft dit op jouw leven gehad?

'Terugkomen was zwaar. Je denkt dat je gewoon het normale leven weer oppakt, maar dat bleek lastiger dan ik dacht. Vooral de diagnose PTSS bracht me in een donkere periode. Het was een mix van trauma's uit beide missies en het effect

daarvan op mijn leven hier. Lange tijd voelde ik me vervreemd van alles en iedereen om me heen. Pas toen ik eindelijk de juiste behandeling kreeg, kon ik stap voor stap aan mijn herstel werken.'

Je hebt ook het Draaginsigne Gewonden ontvangen, een onderscheiding die je niet zomaar krijgt. Wat betekent deze erkenning voor jou?

'Dat draaginsigne is een erkenning van de littekens die ik heb opgelopen, zowel van binnen als van buiten. Het is een zichtbaar teken dat de ervaringen die ik heb meegemaakt een blijvend effect hebben gehad. Tegelijkertijd draag ik het ook met trots. Het herinnert me eraan dat ik ondanks alles de kracht heb gevonden om door te gaan en dat ik er ben, niet alleen voor mezelf, maar ook voor anderen.'

Waarom is het zo belangrijk voor je om er te zijn voor diegenen die het moeilijk hebben na hun dienstdienst?

'Het is iets wat ik vanuit huis heb meegekregen: er zijn voor je medemens. Ik heb mijn verhaal regelmatig gedeeld in de media en ben een paar keer geïnterviewd voor podcasts. Dit doe ik zodat andere veteranen weten dat ze er niet alleen voor staan. Via social media krijg ik vaak vragen als: "Wat heeft jou geholpen?" of "Hoe ben jij daarmee omgegaan?" Dan deel ik mijn ervaringen, zoals hoe sporten en mezelf opnieuw ontdekken me rust gaven. Ik praat niet over de details, maar blijf bij wat mij heeft geholpen. Ik ben geen behandelaar, maar wél altijd beschikbaar voor een gesprek.'

Tot slot, wat zou je mee willen geven aan andere veteranen die op zoek zijn naar hun eigen balans?

'Geef niet op en blijf zoeken naar wat voor jou werkt. Onze ervaringen zijn uniek en vormen ons, maar ze hoeven ons niet te breken. Ook al heb ik het zelf zwaar gehad, ik ben trots op de reis die ik heb gemaakt. Als ik met mijn verhaal ook maar één iemand kan helpen, dan is dat mijn taak als veteraan en mens. Want uiteindelijk zijn we allemaal gelijk; ongeacht waar je vandaan komt.'

Missies: Bosnië (1996, 1998, 2002) en Irak (2004).

**Wie is
jouw
boeg-
beeld?**

'Mijn vader heeft me altijd gesteund en advies gegeven, ook toen ik de beslissing nam om militair te worden. Zijn levenswijsheid heeft me geholpen om te worden wie ik nu ben.'

Boegbeeld Fred

WITTE
ANJER EN
ONBEKENDE
HELDEN

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Veteraan **Fred Janssen (64)** is initiatiefnemer van de Witte Anjer, bedenker van de stickeractie voor Nederlandse militairen in Afghanistan en medeoprichter van de stichting Onbekende Helden. Hij vertelt over zijn onvermoeibare inzet om waardering voor veteranen zichtbaar te maken.

Je bent altijd in de weer voor veteranen, maar je hebt ook een sterke passie voor geschiedenis en het vertellen van verhalen. Hoe komt dat alles voor jou samen?

'Ik ontdekte zelf pas later in mijn leven wat het betekent om veteraan te zijn. Na mijn dienstplicht bouwde ik een commerciële carrière op en heb ik bij een aantal grote Amerikaanse bedrijven gewerkt. Na 9/11 kwam ik weer opnieuw in contact met de Nederlandse veteranengemeenschap. De verbondenheid met gelijkgestemden raakte iets in mij. Toen ik in Amerika werkte, zag ik hoe veteranen daar gewaardeerd werden, vooral door initiatieven als Veterans Advantage. Dat inspireerde me om iets soortgelijks in Nederland te starten. Dat idee heb ik samen met generaal Lex Oostendorp naar Nederland gehaald en het is uitgegroeid tot de stichting Onbekende Helden. De stichting biedt kortingen en voordelen, en zet zich daarnaast in voor het creëren van werkgelegenheid voor veteranen, vooral voor degenen met een krasje.

Tegelijk merkte ik hoe belangrijk verhalen zijn. Veteranen dragen niet alleen herinneringen met zich mee, maar ook levenslange ervaringen die anderen kunnen inspireren. Het idee voor de Witte Anjer kwam in 2004, toen prins Bernhard

overleed. Op 5 mei 2005 droeg het UNIFIL-detachement de anjer om zijn bijdrage te eren. Later ontdekten we dat het symbool stond voor verzet in 1940 en herbestedden we het als eerbetoon aan veteranen. In 2007 bedacht ik de Steun onze troepen in Afghanistan-stickers, geïnspireerd door de Amerikaanse Support our Troops-stickers die daar overal op auto's te vinden zijn.

Het idee voor de stichting Onbekende Helden, de stickers en de Witte Anjer komen allemaal voort uit mijn wens om de verhalen en de bijbehorende waardering voor veteranen zichtbaar te maken.'

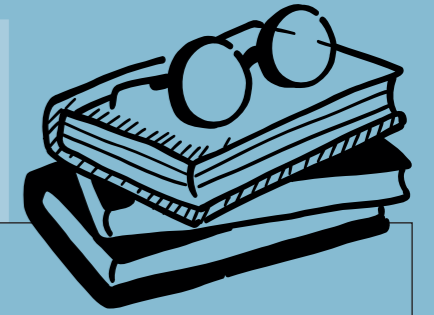
In Amerika viel je de erkenning en waardering voor veteranen op. Vind je dat dit daar beter geregeld is?

'Als samenleving moeten we beter begrijpen wat het betekent om te dienen. Het gaat niet alleen om het eren van de helden van vroeger, maar ook om steun voor degenen die terugkeren van missies. In Amerika is er meer respect voor mensen die dienen. Het leger is zichtbaarder en staat dichterbij de bevolking.

In Nederland hadden we vroeger meer respect voor dienende militairen, bijvoorbeeld tijdens de dienstplicht,

De witte anjer op Freds jasje is het nationale symbool van waardering en respect voor veteranen. De anjers worden elk jaar uitgedeeld op de Nederlandse Veteranendag.

BOEKEN

maar na het opschorten daarvan en het kleiner worden van de krijgsmacht is die verbinding minder sterk geworden. Veteranen in Nederland voelen zich niet altijd begrepen of gewaardeerd. Het meer delen van hun verhalen zou daar een verandering in kunnen brengen. Toch merk ik dat de waardering langzaam toeneemt, onder andere door initiatieven zoals de Nederlandse Veteranendag en de Witte Anjer.'

Waarom is het vertellen van die verhalen zo belangrijk voor jou?

'Geschiedenis is voor mij meer dan een les uit het verleden; het is een kompas voor de toekomst. Als je je geschiedenis niet kent, weet je niet waar je naartoe gaat. De verhalen van veteranen zijn vaak meer dan alleen heroïsch; ze bevatten ook morele dilemma's en menselijke worstelingen. Als je leest over mensen die in de meest uitzichtloze situaties toch het juiste proberen te doen, dan inspireert dat. Door deze verhalen te delen, geef je betekenis aan hun offers en inspireer je anderen. Tegelijkertijd stemt het tot nadenken. Ik denk weleens: zou ik dat ook kunnen? Die vraag blijft bij mij open. Wat ik wel weet, is dat het vertellen van zulke verhalen anderen kan aanzetten om moed te tonen, zelfs in kleinere dingen. Af en toe geef ik lezingen en voor mij is het ontzettend waardevol wanneer iemand na afloop zegt: "Dank je wel, ik voel me gehoord." Dat is precies waar ik het voor doe.'

Begrijp ik goed dat je ook een fascinatie hebt voor vergeten helden?

'Ja, ik heb altijd een zwak gehad voor mensen die vanuit overtuiging iets buitengewoons doen. Een voorbeeld is Alexis von Roenne, mijn boegbeeld en een Duitse officier die tijdens de Tweede Wereldoorlog verzette tegen de nazi's vanuit zijn geloofsovertuiging. Dat is geen simpele keuze; je wist in die tijd precies wat de gevolgen zouden zijn. Ik vraag me weleens af: zou ik zo dapper zijn geweest? Hij wist dat hij ter dood veroordeeld zou worden om zijn verzetsdaden, zonder eerlijk proces. Maar toch nam hij dat risico.

De geschiedenis van de Molukse militairen is ook een verhaal dat te vaak onderbelicht blijft. Het waren mannen die loyaal waren aan Nederland, vaak onder zware omstandigheden. Wat zij hebben bijgedragen, mag niet vergeten

worden. Door hun verhalen vast te leggen, geef je erkenning aan een groep die soms het gevoel heeft gehad dat ze niet werden gezien. Het is niet alleen belangrijk voor de volgende generaties, maar ook voor ons als maatschappij. Je ziet dat er steeds meer belangstelling komt voor dit soort verhalen en dat is goed. Het maakt ons bewuster van wie we zijn en waar we vandaan komen.'

Je noemt het belang van herdenken en herinneren. Wat zie jij als de rol hiervan voor toekomstige generaties?

'Herdennen en herinneren blijven essentieel, vooral nu de Tweede Wereldoorlog steeds verder weg lijkt. Ik geef soms gastlessen via het project Veteranen in de Klas. Daar koppel ik historische gebeurtenissen aan actuele situaties, zoals de oorlog in Oekraïne. Dat maakt het voor jongeren tastbaarder. Ik geloof dat verhalen een brug kunnen slaan tussen generaties. Wanneer jonge mensen leren over wat veteranen hebben meegemaakt, groeit hun respect en waardering. Verhalen van veteranen laten zien dat moed, opoffering en kameraadschap tijdloze waarden zijn. Daarnaast heeft het vertellen van verhalen ook een helende werking voor veteranen zelf. Het delen van hun ervaringen zorgt ervoor dat ze zich gehoord en erkend voelen. Dat is enorm belangrijk, want velen worstelen in stilte.'

Wat is jouw belangrijkste tip voor veteranen die ook hun verhaal willen delen?

'Je hoeft niet gelijk je verhaal voor een groot publiek te vertellen, maar zoek iemand die wil luisteren. Het kan een vriend, een familielid of een medeveteraan zijn. Je zult merken dat het delen van je ervaringen niet alleen jou helpt, maar ook de ander. En onthoud: je bent niet alleen. Samen zijn we sterker.'

Missies: Libanon (1979), Sinai (1982)
Bosnië (2004) en Afghanistan (2009).

Kampioen op één been

Edwin de Wolf vertelt over hoe de ontploffing van een landmijn in Srebrenica zijn hele leven op zijn kop zette en hoe sport hem hielp zijn leven weer op de rails te krijgen.
Edwin de Wolf, 2019
Uitgeverij Kompas
ISBN 9789492107190

STORY TELLERS

Onze boegbeelden zijn geweldige verhalenvertellers. Sommigen van hen hebben ook hun persoonlijke verhaal of dat van anderen op papier gezet.

Geloof in verzet – Alexis von Roenne

Fred Janssen schreef een boek over de Duitse kolonel Alexis von Roenne die zich vanuit christelijke geloofs-overtuiging tegen het naziregime verzette en in 1944 werd vermoord.
Fred G.M. Janssen, 2023
Uitgever Many More Steps
ISBN 9789464439625

Levensvuur

Robin Imthorn vertelt over het overwinnen van zijn innerlijke strijd na een verwoestende uitzending in Afghanistan waar hij gebeurtenissen meemaakte waarop niemand zich kan voorbereiden.
Robin Imthorn, 2025
Uitgever Volt
ISBN 9789021499482

Dagboekfragmenten, theater teksten en columns van een Bosnië-veteraan

Barry Hofstede beschrijft zijn persoonlijke geschiedenis aan de hand van dagboekfragmenten, theater- en hoorspelteksten en columns die hij schreef over de vervreemding en de depressie na zijn terugkeer uit Bosnië tot aan het nieuwe leven dat hij daarna opbouwde.
Barry Hofstede, 2013
Uitgeverij Gelderland
ISBN 9789491826016

Oorlog in de operatiekamer

In dagboekvorm vertelt Maaïke Hoogewoning over haar uitzending in 2010 als operatieassistent in een militair ziekenhuis in de Afghaanse stad Kandahar.
Maaïke Hoogewoning, 2018
Uitgeverij Kompas
ISBN 9789492107428

Veerkracht

Twaalf veteranen vertellen over hoe zij hun missie hebben beleefd en wat voor impact dat heeft op hun leven.
Bart Hetebrij, 2008
Uitgever: Dienst Humanistische Geestelijke Verzorging
ISBN 9789059810273

De mens groeit met de prijs die hij betaalt

Acht veteranen kijken terug op hun uitzending en maken de balans op.
Bart Hetebrij met medewerking van Immy Beijer, 2009
Uitgever Artemis B.V.
ISBN 9789059810242

Mijn vader, jouw vader

Fred Janssen schreef een persoonlijk boek over de rol van zijn vader en zijn vrouw en dochters bij zijn eigen karakterontwikkeling.
Fred G.M. Janssen, 2023
Uitgever Many More Steps
ISBN 9789464378344

Boegbeeld Latoya

DOORGEVEN
MOLUKSE
GESCHIEDENIS

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Annabel Oosteweeghel

Latoya Hallatu (42), voormalig voorzitter van Molukkers bij de Krijgsmacht, werkt met trots en vastberadenheid aan de erkenning van KNIL-militairen en het verbinden van generaties: 'Het is onze verantwoordelijkheid om de Molukse geschiedenis door te geven aan de volgende Nederlandse generatie.'

Verantwoordelijkheid en erkenning

'Toen ik vier jaar geleden werd voorgedragen als voorzitter bij stichting Molukkers bij de Krijgsmacht, voelde ik een grote verantwoordelijkheid. Het is zo belangrijk dat we ons de officers die zijn gebracht blijven herinneren. Veel Molukse militairen en veteranen voelen zich vaak niet erkend of gehoord en ik wil daar verandering in brengen. Het is aan ons om de volgende generatie Nederlanders onze geschiedenis mee te geven. Door kransleggingen en deelname aan evenementen, zoals de Nederlandse Veteranendag, willen we laten zien wie we zijn en erkenning vragen voor onze geschiedenis. Het is niet alleen een eerbetoon aan de vorige generaties, maar ook aan onszelf en de generaties die na ons komen.'

Boegbeeld

'Als ik denk aan wat het betekent om een boegbeeld te zijn, dan gaat het niet alleen om de titel. Het is de verantwoordelijkheid die je voelt om anderen te inspireren. Door het vertellen van de verhalen van onze voorouders draag ik mijn steentje bij. Voor mij is het daarnaast essentieel om met andere veteranen in gesprek te gaan. Wanneer ik ze

ontmoet, probeer ik altijd te vragen naar hun ervaringen en hoe ze die hebben verwerkt. Het delen van verhalen is zo krachtig. Het helpt ons om elkaar te begrijpen en steun te bieden. Soms lijkt het alsof we de enige zijn met bepaalde gevoelens, maar dat is niet waar. We zijn allemaal verbonden door onze ervaringen.

Het is belangrijk dat veteranen zien dat ze ook na hun diensttijd een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Ik heb altijd geloofd dat als je iets wilt bereiken, je dat ook moet uitstralen. Het gaat niet alleen om je verleden, maar om wat je doet in het heden. Verhalen hebben daarbij de kracht om te verbinden. Wanneer we onze verhalen delen, laten we anderen zien dat ze niet alleen zijn. Ik zeg vaak tegen andere veteranen: "Wat je voelt is normaal." Het is oké om te praten over wat je hebt meegemaakt. Erkenning en begrip kunnen zo helend zijn.'

Herdenken met trots

'Bij herdenkingen draag ik mijn veteranentenu en de medailles van mijn uitzendingen. Als speldje draag ik ook de melati, de Indische jasmijn. Dit herdenkingssymbool staat

Tijdens de Nationale Herdenking bij het Indisch Monument in Den Haag vertelt Latoya Hallatu over haar Molukse afkomst en het belang van het herdenken van het gedeelde verleden.

Podcast
met
Latoya

‘Een meisje van 11 zei eens tegen me: “Ik wil later ook als u worden.” Dat was een krachtig moment. Het herinnert me eraan dat we invloed hebben op de toekomst’

voor respect, betrokkenheid en medeleven. De rode doek (adat) die ik om mijn schouders draag staat voor de ongeschreven wetten en tradities van mijn voorouders. Door het dragen van de adat voel ik hun kracht. Ze lopen bij elke herdenking met mij mee.

De Indiëherdenking raakt me in het bijzonder omdat het me herinnert aan de geschiedenis die ons als Molukse gemeenschap zo nauw verbindt. Ik voel me geroepen om aanwezig te zijn. Het is prachtig om te zien hoe we als gemeenschap samenkomen. De band die we delen, is iets om trots op te zijn. Tijdens mijn diensttijd bij de luchtmacht voelde ik de verbondenheid met Molukkers ook. Wij waren Molukkers van verschillende leeftijden en rangen, maar vormden wel één eenheid. Het is belangrijk om als gemeenschap samen te staan. Dat doe ik niet alleen voor mijn overgrootvader, maar ook voor de Molukse KNIL-militairen. Ik draag mijn erfgoed met trots.

Ik hoop dat we ooit een krans voor de Molukken kunnen leggen bij de Nationale Herdenking op de Dam. Dat is voor mij erkenning. Bij de Nationale Herdenking zouden we ook stil moeten staan bij de duizenden Molukkers die zijn gevallen in de oorlog. Wij, als hun nazaten, dragen hun herinnering met ons. Onze geschiedenis en onze gemeenschap verdienen erkenning.’

Jongeren inspireren

‘Ik krijg veel reacties van jongere Molukkers die het mooi vinden dat ik als vrouw voorop durf te lopen. Bij VEVA-leerlingen (opleiding Veiligheid & Vakmanschap) heb ik dit jaar mijn verhaal mogen vertellen. Het was fijn om hen te laten zien dat je als vrouw ook je plek kunt claimen in de krijgsmacht. Ze zien dat ik een vrouw ben en ja, dat ik soms emotioneel word over wat ik heb meegemaakt, maar ik vertel mijn verhaal met respect en hoop dat het hen ook kracht geeft.

Tijdens mijn uitzending naar Afghanistan maakte ik ingrijpende gebeurtenissen mee. Ik raakte bijvoorbeeld bevriend met twee Australische

soldaten, maar zij kwamen om bij een aanval en werden in zakken teruggebracht. Die zware ervaring draag ik nog steeds met me mee, maar het geeft me nu ook de kracht om mijn verhaal te blijven vertellen.

Het raakt me wanneer jongeren op mijn verhaal reageren en echt luisteren. Vaak vragen ze me: “Heb je geschoten?” Dat is zo’n standaardvraag voor een militair, maar ik leg dan graag uit dat mijn werk als logistiek medewerker juist ging om communiceren met verschillende culturen.

Wanneer ik met jongeren spreek, vraag ik altijd: “Wat wil je worden?” Het is belangrijk dat ze dromen en doelen hebben. We moeten hen aanmoedigen om hun onderwijs af te ronden en te overwegen wat ze met hun leven willen doen. Het is cruciaal om een positieve boodschap over te brengen. “Ga niet zomaar dingen doen die je niet verder helpen”, zeg ik altijd. “Begin met je school. Dat is de basis voor alles.” Als ze interesse tonen in de krijgsmacht, dan leg ik ze uit hoe het werkt en wat ze kunnen verwachten. “Defensie biedt veel mogelijkheden”, zeg ik vaak. “Er is zoveel te ontdekken.” Ik wil dat ze weten dat ze hun dromen kunnen volgen, wat die ook zijn.’

‘De grootste uitdaging voor Molukse jongeren vandaag is om altijd onze trots te tonen. Of je nu bij een herdenking bent of bij een feest, je kan overal aanwezig zijn en laten zien wie je bent en dat kan op een normale manier. Blijf praten over onze cultuur, draag onze vlag, blijf onze verhalen vertellen. Het is onze verantwoordelijkheid om de geschiedenis van onze voorouders door te geven, ook al heeft onze strijd voor erkenning nog steeds niet volledig het gehoor gekregen dat hij verdient.’

‘Het maakt niet uit waar je vandaan komt; als je je inzet voor de gemeenschap, inspireer je anderen. We moeten blijven laten zien dat we er zijn en dat we samen sterker staan’

Missies: Afghanistan (2010) en Mali (2014).

Bij deze organisaties kunnen veteranen terecht die informatie zoeken of hulp nodig hebben.

/ BNMO

bnmo.nl

De Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstsachtoffers (BNMO) zet zich in voor de zorg en belangenbehartiging voor oud-militairen, dienstsachtoffers en hun verwanten.

/ DE GEWONDE SOLDAAT

degewondesoldaat.nl

De Gewonde Soldaat is een vereniging voor mannen en vrouwen die lichamelijk of psychisch letsel hebben opgelopen tijdens hun missie.

/ STICHTING GEZAMENLIJKE MILITAIRE FONDSSEN

militairefondsen.nl

GMF is de overkoepelende organisatie voor diverse militaire fondsen die financiële steun bieden aan veteranen en hun families.

/ STICHTING ONDERSTEUNING VETERANEN-ACTIVITEITEN

stichting-ova.nl

OVA geeft financiële ondersteuning aan veteranen die activiteiten organiseren die veteranen met elkaar en met de maatschappij verbinden.

/ SLT

Bij de Stichting Landelijke Thuisfronten (SLT) zitten het Nationaal Katholiek Thuisfront, Hulp voor Helden (de Koninklijke PIT Pro Rege), het Humanistisch Thuisfront en de Stichting Geestelijke Verzorging, Vorming en Ontspanning Joodse Militairen. SLT bevordert de bereikbaarheid van, de toegang tot en de communicatie met de geestelijke verzorging in de krijgsmacht en andere specifieke hulpverlening en (geestelijke) nazorg, inclusief het thuisfront.

/ NATIONAAL VETERANEN PLATFORM

veteranenplatform.nl

Het nationaal Veteranen Platform is namens zijn leden de belangenbehartiger van Nederlandse veteranen en hun relaties.

/ STICHTING ONBEKENDE HELDEN

onbekendehelden.nl

Steunt veteranen bij het voortzetten van hun carrière buiten Defensie door ze in contact te brengen met bedrijven en organisaties.

/ STICHTING VETERANEN IN AKTIE

veteraneninactie.nl

De stichting vervult wensen van veteranen en hun gezinnen die om diverse redenen een zware tijd doormaken.

/ VERENIGINGEN VAN OUD-MILITAIRES EN/OF VETERANEN

veteranenplatform.nl/buitengewone-lidorganisaties-aangesloten-bij-het-vp

Mogelijk kun je voor ondersteuning terugvallen op verenigingen van oud-militairen en veteranen. Op de website van het Veteranen Platform staat een overzicht van verenigingen.

Wie is jouw boegbeeld?

‘Ik ken mijn overgrootvader alleen van de foto. Daar staat hij in zijn uniform zo statig op. Dat beeld heeft mij zoveel kracht, moed en trots gegeven. Door hem ben ik wie ik nu ben.’

Podcast met Latoya Hallatu

FONDSEN

Boegbeeld Jordy

STICHTING
VETERANEN
IN AKTIE

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Jordy Hilt (38) maakt met de stichting Veteranen in Actie persoonlijke wensen van veteranen werkelijkheid. Deze vier uitgelichte wensen tonen hoe waardevol zulke momenten van verbinding zijn, niet alleen voor de veteranen zelf, maar ook voor hun families.

Tweede Wereldoorlogveteraan Klaas Appel

'Ik zag op LinkedIn een bericht van Marco Kroon voorbijkomen, die voor zijn werk in nauw contact staat met veteranen. Hij was op bezoek bij een Tweede Wereldoorlogveteraan. Ik vond dat een prachtig gebaar, niet alleen omdat het bij zijn werk hoort, maar ook omdat je merkt dat zijn hart hier echt ligt. Dat inspireerde me om ook iets te doen voor andere veteranen. Zo kwam ik in contact met de 100-jarige Klaas Appel, een veteraan uit de Tweede Wereldoorlog. Het verhaal van Klaas is uitzonderlijk. Hij begon zijn dienst op 18-jarige leeftijd, tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hij heeft in mei 1940 als bestuurder van een pantserwagen gevochten in de Slag om Ypenburg. Na de capitulatie is hij ook nog kort krijgsgevangene geweest. Wat voor mij deze ontmoeting extra bijzonder maakte, was dat hij onder hetzelfde vaandel is beëdigd als ik, alhoewel er tientallen jaren tussen ons lagen.

In 2020, tijdens coronatijd, waren alle herdenkingen afgelast. Samen met Klaas' kleindochter, Heidie, bedachten we een alternatief. Met een colonne van 24 voertuigen uit de Tweede Wereldoorlog reden we 4 ererondes door zijn woonplaats Enkhuizen. Het moment was onvergetelijk; je

zag het in de ogen van Klaas en zijn familieleden dat deze erkenning hen diep raakte. Sindsdien ben ik betrokken gebleven bij hem. Ik was aanwezig op zijn 10te verjaardag, een heel bijzonder moment om samen te vieren.

Helaas was ik ook op zijn uitvaart. Ondanks het verdriet ben ik dankbaar dat ik hem heb mogen leren kennen en dat ik een klein deel van zijn verhaal heb mogen eren.'

Kameradenactie voor Noël

'Een bijzondere wens die we mochten vervullen, betrof Noël, een veteraan met ALS. Zijn vriend en oud-collega Martin Faas vroeg of we vervoer naar de Amsterdam City Swim konden regelen, waar Noëls kameraden geld zouden ophalen voor ALS. Toen het evenement door de coronamaatregelen werd geannuleerd, zwom Martin zelf in de Rotte bij Rotterdam om alsnog aandacht te vragen voor ALS en geld in te zamelen voor de stichting. Wij zorgden ervoor dat Noël, met de rolstoelbus, bij dit initiatief aanwezig kon zijn.

Daarnaast brachten we hem naar een reünie van zijn oude eenheid in Oirschot, waar hij werd verwelkomd door zijn oud-collega's. Hij dronk een biertje, lachte en de

Wie is jouw boegbeeld?

'Cynner Leiwakabessy is een fotograaf met een unieke intuïtie, die met passie en emotie de verhalen van veteranen vastlegt, altijd gedreven om anderen te helpen en belangrijke momenten te eren.'

'Het was een dag die hen beiden kracht gaf en de band tussen hen versterkte'

mensen om hem heen zorgden voor hem. De ultieme kameraadschap als je het mij vraagt. Je kijkt naar elkaar om, tijdens een uitzending en nog lang daarna. Die sprankel in zijn ogen, dat hij weer met zijn vrienden was, zelfs met mannen die hij misschien twintig jaar niet had gezien.

Sindsdien is Noël een soort mascotte van onze stichting geworden; we zorgen ervoor dat hij bij elke gelegenheid betrokken kan zijn. Zo zijn we in 2023 ook met hem meegegaan naar de Amsterdam City Swim, waar hij aanwezig was terwijl al die mannen voor hem het water in sprongen. Hij is echt onderdeel van onze gemeenschap geworden.'

Een rit in een droomauto voor vader en zoon

'Deze wens kwam van een veteraan die zijn zoon wilde verrassen. Hij wilde iets speciaals doen om zijn zoon te bedanken voor de zorg en steun die hij biedt in moeilijke tijden. Omdat vader en zoon gek zijn op sportauto's, hebben we een dag georganiseerd die helemaal in het teken van hun passie stond. De dag begon met een bezoek aan automuseum Metropole waar ze een privérondeleiding kregen langs klassieke en nieuwe auto's. Vervolgens kregen vader en zoon de kans om in een Chrysler Crossfire en een McLaren 720S Spider te rijden. Vooral de rit in de McLaren was voor beiden een droomervaring. Als afsluiting bezochten ze de Dakar-buggy van autocoureur Tom Coronel en mochten ze hem ontmoeten en foto's maken. De vader was emotioneel geraakt door deze ervaring en zijn zoon was zichtbaar trots en gelukkig. Het was een dag die hen beiden kracht gaf en de band tussen hen versterkte. Achteraf zag ik op Instagram de foto's van de zoon bij de auto en toen dacht ik: dit is precies waarom we er zijn. Om te laten zien dat jullie ertoe doen, zelfs als jullie nu even vanaf de zijlijn meekijken.'

Parachutespringen met veteranen uit Bronbeek

'Een van de mooiste projecten die ik heb mogen uitvoeren, was het regelen van een parachutesprong voor een groep oudere veteranen uit Bronbeek. Ik hoorde dat sommige nog graag één keer wilden parachutespringen, maar dat het financiële plaatje dit niet toestond. We startten een inzamelingsactie. Binnen 26 uur haalden we 2.200 euro op, mede dankzij donateurs die wij eerder ook al geholpen hadden. Dat vond ik echt mooi, omdat het laat zien hoe een gemeenschap ontstaat uit dit soort initiatieven.'

De veteranen die wilden springen, waren tussen de 76 en 96 jaar oud. Het was fantastisch om deze wens te realiseren. Een van de deelnemers had ooit al een parachutesprong gemaakt, maar voor de meeste was het hun eerste keer. Toen ze landden, zag je de blijdschap en verwondering op hun gezichten; het was alsof ze even terug in hun jeugd waren. Na afloop waren ze zo dankbaar. Er was koffie en gebak geregeld en Cynner Leiwakabessy, de fotograaf, was er ook bij. Het mooiste was om te merken dat dit voor hen niet zomaar een activiteit was. Die gaf ze het gevoel dat ze er nog toe doen, dat ze niet vergeten zijn. Voor mij, als jongere veteraan, is het belangrijk om respect te tonen aan deze mannen. Wat zij hebben gedaan, heeft zo'n enorme waarde en dat moeten we blijven erkennen. Ik voel me bevoorrecht dat ik in hun bijzijn mag zijn tijdens zulke bijzondere momenten.'

'Toen ze landden, zag je de blijdschap en verwondering op hun gezichten, ze waren weer even jong'

Missies: Mali (2014, 2017, 2017).

Boegbeelden

39

TOTAAL AANTAL VETERANEN: **100.800**

24.800

VETERANEN IN WERKELIJKE DIENST

76.000

POSTACTIEVE VETERANEN

6,7%
VROUW

93,3%
MAN

DE GEMIDDELDE LEEFTIJD IS

53,2 JAAR

108

veteranenorganisaties zijn aangesloten bij
HET NATIONAAL
VETERANEN
PLATFORM

Totale uitgaven veteranenbeleid

€281,2
MILJOEN

IN 2024

zijn 1834 militairen uitgezonden op een missie die kwalificeert voor de veteranenstatus. Hiervan hadden 1151 militairen al de veteranenstatus van andere missies. 683 militairen kregen voor het eerst de veteranenstatus.

Peildatum 1 januari 2024.

Boegbeeld Daniël

STICHTING
VETERANEN
2 CAN RULE

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Daniël Slaman (40) is een van de oprichters en voormalig voorzitter van 2 Can Rule. De stichting brengt veteranen en hun dierbaren samen met activiteiten, zoals een maandelijkse ontmoeting in Tiel, boogschieten en coachingsdagen.

Daniël, kun je vertellen hoe de stichting 2 Can Rule is ontstaan?

'Stichting 2 Can Rule is opgericht in 2015 en de naam verwijst naar een regel die militairen tijdens de uitzending hebben: de two can rule – je mag twee blikjes bier drinken als je vrij bent. De inspiratie om 2 Can Rule te starten kwam vanuit mijn ervaringen in Afghanistan, waar veel veteranen hun verhalen en worstelingen met mij deelden. Ik voelde de behoefte om hier iets mee te doen. Samen met vier andere veteranen hebben we de stichting opgericht. Ons doel was helder: een plek creëren waar veteranen elkaar kunnen steunen en waar ze zich veilig voelen om gesprekken te voeren die voor hen belangrijk zijn.'

Waarom is zo'n ontmoetingsplek juist voor veteranen zo belangrijk?

'Veteranen hebben vaak een unieke band, zelfs als ze elkaar niet persoonlijk kennen. Het zit in kleine dingen, zoals een blik of een houding. Het is een soort herkenning zonder woorden. Veel veteranen voelen zich hierdoor meteen thuis bij ons.'

Bij 2 Can Rule willen we die verbondenheid versterken, niet alleen voor veteranen zelf, maar ook voor hun families en vrienden. Onze bijeenkomsten zijn laagdrempelig en vinden elke derde zondag van de maand plaats. Wij zijn een vast groepje, maar onze deur staat altijd open voor nieuwe gezichten. Vaak gaat het over alledaagse onderwerpen – een barbecue, de laatste Formule 1-race of de mooiste wandelroutes. Juist die informele setting zorgt ervoor dat mensen zich op hun gemak voelen en zichzelf kunnen zijn. Tegelijkertijd is er ruimte voor wie wél behoefte heeft aan diepgaande gesprekken. We merken dat juist deze combinatie veteranen aantrekt. Ze hoeven niets uit te leggen of te delen als ze daar niet aan toe zijn, maar ze weten dat die mogelijkheid er altijd is.'

Hoe belangrijk is die onderlinge verbondenheid voor jullie gemeenschap?

'Die verbondenheid is essentieel. Veteranen begrijpen elkaar op een manier die vaak moeilijk uit te leggen is aan buitenstaanders. Die gedeelde ervaringen, inclusief onze soms "donkere humor", zorgen ervoor dat je je begrepen voelt. Bij ons draait het om het creëren van een plek waar je altijd op iemand kunt terugvallen. Of het nu gaat om een luisterend oor, een grap of samen iets ondernemen, dat gevoel van

saamhorigheid geeft mensen de kracht om door te gaan. Het voelt echt als een familie.'

Kun je een voorbeeld geven van een moment waarop het contact tijdens zo'n bijeenkomst echt een verschil maakte?

'Ja, er was eens een veteraan die jarenlang met zichzelf worstelde en nauwelijks contact met anderen had. Hij kwam via onze bijeenkomsten in contact met lotgenoten. Niet alleen vond hij een luisterend oor, maar we hebben hem ook geholpen de juiste hulp te vinden via het Veteranenloket. Nu zie je hem sterker in het leven staan. Dat zijn de momenten waarop ik weet waarom we dit doen. Het laat zien hoe belangrijk het is om elkaar te ondersteunen en een veilige plek te bieden.'

Wat inspireert jou om je op deze manier voor veteranen in te zetten?

'Het geeft me enorm veel voldoening om anderen te zien opbloeien. Samen creëren we een veilige haven, waar mensen soms uit een isolement worden gehaald. Bij Defensie leerde ik altijd klaar te staan voor mijn collega's. Diezelfde inzet breng ik naar 2 Can Rule, omdat ik weet hoe belangrijk het is om steun te krijgen en te geven.'

Wat zijn de ambities en plannen voor de toekomst van 2 Can Rule?

'We willen blijven groeien en meer zichtbaarheid creëren, zowel binnen als buiten de veteranengemeenschap. Samen met gemeenten organiseren we evenementen zoals veteranendagen en coachingsdagen. Daarnaast denken we na over nieuwe manieren om onze gemeenschap te versterken. Onze focus blijft liggen op het bieden van een veilige en toegankelijke plek waar iedereen zichzelf kan zijn.'

Wat zou je adviseren aan iemand die een vergelijkbaar initiatief wil starten?

'Begin klein en zoek een goed team om je heen. Samen sta je sterker en kun je meer bereiken. Maak je niet te veel zorgen over perfectie, je leert onderweg vanzelf wat werkt. Uiteindelijk draait het allemaal om het creëren van een plek waar mensen zich thuis voelen en elkaar kunnen steunen. Als iemand inspiratie nodig heeft, nodig ik ze graag uit om eens bij ons langs te komen.'

Missies: Irak (2004) en Afghanistan (2007).

Wie is jouw boegbeeld?

'Mijn laatste commandant, Erik Brakert, inspireerde mij door mensgericht leiderschap. Zijn betrokkenheid tijdens de missie creëerde een hechte, blijvende eenheid en verbondenheid binnen onze club. Hij is nog altijd voor ons bereikbaar.'

Boegbeeld Dennis

VETERANEN
SEARCH
TEAM

Tekst Jeoffrey van Woensel
Foto Annabel Oosteweeghel

Dennis van der Kraats (51) richtte samen met zijn vrouw Mariska in 2017 het Veteranen Search Team op. Het VST heeft sindsdien een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Zo'n 2700 vrijwilligers hebben zich er intussen bij aangesloten. Zij zijn bij het opsporen van vermiste personen inmiddels onmisbaar.

Dennis en Mariska van der Kraats (49) richtten in 2017 het Veteranen Search Team (VST) op. Een echte taakverdeling hebben ze nooit gemaakt. Mariska doet de bedrijfsvoering en Dennis de operationele kant. Dennis zie je ook meer in de media. 'Mariska heeft er een bloedhekel aan om op de foto te gaan.' Mariska is dochter van een militair en Dennis is drie keer op uitzending geweest: in 2002 en 2004 naar Bosnië en in 2008 naar Afghanistan. Na twee relatief rustige uitzendingen kreeg Dennis het in Uruzgan flink voor zijn kiezen. Hij maakte indirect mee hoe de verkenningseenheid die hij ging vervangen op een IED reed. Een van de verkenners raakte beide benen kwijt. Volgens Dennis verzuimde de detachementscommandant om nazorg te regelen voor de aangeslagen eenheid. Hierdoor verloor hij zijn vertrouwen in die commandant en vond hij dat hij zélf verantwoordelijk was voor het welzijn van zijn eenheid. Hij ging alles excessief controleren. Tegelijkertijd werd hij overmoedig en nam persoonlijk onnodige risico's. Gedurende zijn uitzending liep zijn emmer over. Hij verklaarde zichzelf bij terugkomst uit Afghanistan 'dienstongeschikt' en verliet de krijgsmacht.

Daarna volgde een rusteloze periode waarin hij onder meer werkte in de petrochemische industrie en vaak van huis was. Regelmatig had hij last van een kort lontje. Op aandringen van Mariska zocht Dennis hulp en hij kreeg te horen dat hij een 'morele verwonding' had: schuldgevoel, schaamte en/of boosheid als gevolg van het plegen, niet hebben kunnen voorkomen of meemaken van morele schendingen. Dennis vond dat hij zijn maten in de steek had gelaten. Sommige kwamen beschadigd thuis en Dennis rekende dat zichzelf aan.

Freebird69

Mariska schreef in 2016 een verhaaltje over hoe zij zich voelde over wat Dennis meemaakte. Ze vroeg hem toestemming om dit op Facebook te zetten. Dat vond hij geen probleem en stelde voor dan maar meteen een eigen Facebookpagina aan te maken. Mariska noemde haar Facebookpagina Freebird69, naar een song van de Amerikaanse southern rockband Lynyrd Skynyrd en de radioroepnaam van de eenheid van Dennis (call sign 69). Zijn eenheid draaide het nummer altijd voordat ze de poort uitging. Op het bericht van Mariska kwamen veel reacties.

Dennis van der Kraats vertelt tijdens een zoekactie van het Veteranen Search Team in Rotterdam over hoe deze veteranen de politie ondersteunen en een onmisbare rol spelen in het opsporingswerk.

Podcast
met
Dennis

Wie is jouw boegbeeld?

'Ik heb niet één ayatollah, maar ik zie regelmatig – en dat kan vanuit alle lagen van de samenleving zijn – dingetjes van dat zou iedereen zo moeten doen.'

Podcast met Dennis van der Kraats

Zij stelde voor dat Dennis zijn eigen verhaal ook deelde op de pagina. Dat deed hij. Veel veteranen herkenden zich in hun verhalen. Zij ervoeren dezelfde problematiek en wilden daar graag met iemand over praten. Dennis en Mariska fungeerden in die tijd als luisterend oor. 'Ik werkte tot half vijf. Dan reed ik naar huis en stond Mariska klaar met een Jumbotas met warm eten. We aten letterlijk in de file van het dashboard, terwijl we naar een veteraan toe reden.'

In diezelfde tijd gingen Dennis en een collega op advies van anderen in gesprek met zijn voormalige detachementscommandant. Die vertelde dat hij zich verantwoordelijk voelde voor wat Dennis was overkomen. Dat gaf Dennis een gevoel van opluchting. Maar zijn commandant vertelde ook dat samenwerken met hem destijds onmogelijk was geworden. Daarin had hij volgens Dennis ook gelijk: 'Ik heb niet voor niets op een gegeven moment tegen mezelf gezegd dat ik ongeschikt was.' Het gesprek deed hem in elk geval goed.

Veteranen Search Team

Begin oktober 2017 belde 'veteranenadvocaat' Michael Ruperti Dennis en Mariska met een hulpverzoek. Sinds haar vermissing op 29 september 2017 zochten familie, vrienden en politie al dagenlang naar Anne Faber. Michael, die de familie Faber persoonlijk kende, wist van de Facebookpagina en vroeg Dennis en Mariska of ze veteranen konden mobiliseren voor uitbreiding van de zoekacties. Ze hadden weinig bedenktijd nodig. 'We hebben gelijk gezegd: 'Ja, is goed.'" Michael belde vrijwel direct weer terug met de vraag hoe hun organisatie, die toen nog niet bestond, eigenlijk heette. 'Doe maar Veteranen Search Team. Zoiets.' Na een oproep op Freebird69 en een aantal andere veteranenpagina's hadden ze binnen een uur tweehonderd aanmeldingen van veteranen die wilden meehelpen. In de volgende zes dagen zochten veteranen mee naar Anna, die uiteindelijk in de buurt van Zeewolde dood werd aangetroffen.

De politie was erg tevreden over de inzet van de veteranen, die volgens Dennis uitermate geschikt zijn voor dit werk: 'Op het moment dat ik een groep van het VST aan een bosrand zet en vertel dat we gaan zoeken, dan weet iedereen oké, deze twee meter is voor mij. En er is niets in die baan wat ik straks niet heb gezien.' En je kunt vertrouwen op de man of vrouw die naast je loopt. 'Je hoeft maar die twee meter te pakken, want je weet degene die naast je staat, doet

precies hetzelfde.' Dennis en Mariska besloten door te gaan en richtten een stichting op. Daarna ging alles in een sneltreinvaart. Toen Dennis het VST tijdens een bijeenkomst met het Landelijk Bureau Vermiste Personen mocht presenteren, dacht hij dat zijn organisatie hooguit tweemaal per jaar zou worden ingezet. 'Toen zag ik er al een paar grinniken en in de lach schieten. Nou ja, we hebben er vorig jaar 109 gedaan.' Binnen een half jaar had het VST 650 vrijwilligers, een aantal dat uitgroeide tot 2700 in 2024.

Warm bad

Veel veteranen vinden bij het VST de saamhorigheid en kameraadschap terug die ze in de burgermaatschappij missen. 'Tijdens de oefening met je baggerklauwen een boterham naar binnenhalen, dat gebeurt bij het VST ook weer. Dus dat is gewoon thuiskomen.' Het VST wil vermiste personen thuisbrengen, het liefst levend, maar de praktijk wijst uit dat het vaak zo niet werkt. Een zoekactie kan gepaard gaan met hevige emoties. Vooral het aantreffen van een levend persoon die herenigd wordt met zijn of haar familie leidt tot heftige taferelen. 'Dan ben je wel een hele ijzeren hein als dat niets met je doet.' De coördinatoren houden de vrijwilligers tijdens de inzet goed in de gaten en debriefen ze direct na afloop. Na een paar weken volgt nog een terugkeerbijeenkomst waar de hele inzet nog eens wordt doorlopen en waar aan de vrijwilligers wordt gevraagd hoe het met ze gaat.

Boost

Het VST kost Dennis en Mariska veel tijd en energie, maar het levert ze ook veel op. Ze proberen de laatste tijd een stapje terug te doen. Steeds vaker laten ze vrijwilligers aan het woord in de media. Na een interviewverzoek kijken Dennis en Mariska of er regionaal een vrijwilliger is die het woord kan voeren. Dennis benadrukt ook dat niet Mariska en hij, maar de vrijwilligers het VST zijn. Soms steekt de morele verwonding weer de kop op en neemt Dennis even rust, maar dan is er een nieuwe inzet. Die geeft vaak een boost. 'En dan denk je: waar maak je je nou druk om? Moet je nou eens kijken. Weet je, en dan denk ik: dit kan ik nog jaren volhouden.'

Missies: Bosnië (2002, 2004) en Afghanistan (2008).

Het thuisfront is enorm belangrijk voor veteranen. Het biedt emotionele steun en praktische hulp en is vaak een belangrijke bron van stabiliteit voor, tijdens en na uitzendingen. Voor veel veteranen is hun partner hun boegbeeld.

FRONT

THUIS

Een uitzending heeft invloed op de militair en het thuisfront. De gezinsdynamiek verandert en dat vraagt om veerkracht. Voor de uitzending moeten praktische zaken worden geregeld, bijvoorbeeld het overnemen van huishoudelijke taken en het aanpassen van werktijden. Tijdens de uitzending zijn steun en contact met de militair heel belangrijk. Bij terugkeer moet het thuisfront vaak de routine aanpassen. Dit is niet altijd makkelijk, maar meestal gaat het goed. Veel thuisfronters voelen zich gesteund door hun directe omgeving.

Het overgrote deel van de thuisfronters kijkt positief terug op de uitzending, zo blijkt uit onderzoek. Soms ervaren ze echter negatieve gevolgen, zoals verhoogde emotionale angst of – bij kinderen – verlatingsangst. Deze effecten

zijn verklaarbaar. Een uitzending is belastend en eist veel van het thuisfront, soms tot ver na de uitzending zelf. Daarom kan het voorkomen dat het thuisfront (hulp)vragen heeft. Zoals een partner van een veteraan beschrijft: 'Het was best een moeilijke tijd en ik had behoefte aan contact met vrouwen die in dezelfde situatie zaten als ik.'

ONDERSTEUNING

Het thuisfront hoeft deze uitdagingen niet alleen te trotseren. Het Nederlands Veteraneninstituut organiseert activiteiten, zoals de Thuisfrontdagen, waar thuisfronters elkaar kunnen ontmoeten en ervaringen kunnen delen. Een deelnemer zei hierover: 'Ik dacht altijd dat ik alleen was, maar ik kom er nu achter dat ik helemaal niet zo alleen ben en dat meerdere mensen mijn situatie

herkennen of er in ieder geval begrip voor hebben. Ik kijk terug op een fijne dag, informatief, gezellig en met het gevoel niet alleen te zijn.'

DIGITAAL

Online is ook ondersteuning beschikbaar, bijvoorbeeld via de besloten Facebookgroep voor thuisfronters. Voor het thuisfront van actief dienende militairen is er een thuisfrontapp met missie-informatie en nieuws over activiteiten. Ook bieden de medewerkers van het Veteranenloket advies en informatie. Zij kunnen het thuisfront dat door de uitzendervaringen van een gezinslid behoefte heeft aan ondersteuning, doorverwijzen naar een professionele hulpverlener. Het Veteranenloket is telefonisch bereikbaar via 088 334 00 00 en per mail op info@veteranenloket.nl.

Dit vest en deze mok zijn producten die Soraya aanbiedt in de World of Veterans-webshop.

Boegbeeld Soraya

WORLD OF VETERANS

Tekst Daphne van Noordt
Foto Ivo van der Bent

Met Veteran Girl, Veteran Style en World of Veterans wil **Soraya van Weereld (50)** mensen binnen de veteranenwereld verbinden. Daarnaast heeft ze geholpen om het draagvlak voor de veteranenvlag en het veteranentenu te vergroten.

Je bent driemaal als tolk uitgezonden naar Italië, waar de Nederlandse F-16's gestationeerd waren die boven Bosnië patrouilleerden. Wat betekent het voor jou om veteraan te zijn?

'Inmiddels voel ik me zeker een veteraan. Toen ik destijds terugkeerde naar Nederland nog niet, hoor. Ik woonde weinig veteranenactiviteiten bij, daarmee begon ik pas in 2014. Dat jaar werd ik namelijk door de gemeente Tilburg gevraagd om te helpen met het betrekken van jonge veteranen bij de lokale veteranendag. Toen ben ik ook voor het eerst naar de landelijke veteranendag geweest in Den Haag.'

Speelden de bezoeken aan veteranendagen mee in de initiatieven die je hebt opgezet?

'Ja, ik vond dat de gemeente te weinig bezig was met veteranen. Waardering tonen kan op meer manieren dan met enkel een veteranendag. Ik richtte daarom met enkele anderen stichting Veteranen Hart van Brabant op, om meer veteraanangerelateerde activiteiten te organiseren. We droegen voor de stichting simpele polo's, die voor vrouwen helemaal niet flatteus waren. Ik merkte ook dat er weinig vrouwen kwamen naar de activiteiten op een veteranendag, dus ik wilde voor hen een brug slaan. Ik wilde dat vrouwelijke veteranen elkaar op straat konden herkennen. Toen kwam ik op het idee om een exclusieve kledinglijn voor vrouwelijke veteranen te starten: Veteran Girl. De shirts verkoop ik net als mijn lijn Veteran Style in de webwinkel van World of Veterans (WoV). Hier vind je ook producten van lokale veteranenverenigingen en ondernemende veteranen en thuisfront. Op deze manier creëert WoV zichtbaarheid en verzorgt het sponsoring voor diverse initiatieven.'

Je bent duidelijk iemand die graag meer zichtbaarheid wil geven aan de veteranengemeenschap. Kun je vertellen hoe World of Veterans is ontstaan?

'In 2016 werd ik eigenaresse van de Veteranenshop. In mijn tijd daar ontdekte ik dat de doelgroep veel breder is dan enkel de veteraan. Het thuisfront en militairen die geen veteranenstatus hebben behoren ook tot 'de wereld van de veteraan', bijvoorbeeld. In 2018 kreeg ik daardoor het idee om WoV te starten. Dit ben ik meer gaan uitwerken in 2021, toen ik geen eigenaresse van de Veteranenshop meer was. Dat jaar was ook belangrijk voor het vete-

ranentenu en de veteranenvlag, waar ik me al meerdere jaren voor inzette.'

Hoe was je betrokken bij het veteranentenu en de veteranenvlag?

'Ik ben door de ontwerpers van het tenu en de vlag gevraagd om te helpen het bereik te vergroten. Hier wilde ik graag aan bijdragen. Ik zorgde dat de vlag op elk evenement wapperde en ik bleef mensen aanspreken. In 2021 is de vlag officieel erkend als symboolvlag voor veteranen. Het was bijzonder om duizend veteranenvlaggen te versturen naar gemeentes, provinciehuizen, bibliotheken, kazernes, noem het maar op. Het voelde alsof veteranen eindelijk zichtbaar en erkend werden in heel Nederland. In dat jaar voerde de landmacht ook het veteranentenu in. Dat ging per krijgsmachtsdeel: in 2019 ging de luchtmacht ermee van start. De landmacht kreeg enkele duizenden aanvragen voor het tenu, veel meer dan de vijfhonderd waar rekening mee was gehouden. Bij het veteranentenu draait het om een gevoel. Je draagt immers je uniform en je camouflagepak niet meer. Wanneer je het veteranentenu aandoet, voel je je trots. Toen ik in 2022 in de erecoloir stond, droegen veel veteranen het tenu. Sommige sprekers hadden een pin van de veteranenvlag opgespeld, een productidee dat ik heb helpen ontwikkelen. Toen kwam het wel binnen, dat was een emotioneel moment.'

Welke lessen neem je mee voor de toekomst?

'Ik ben me voortdurend persoonlijk blijven ontwikkelen. Het is niet altijd makkelijk geweest, maar dat benadrukt de kracht van het doorzetten. Inmiddels ga ik heel anders met dingen om dan tien jaar geleden. Als ik pijnlijke dingen meemaak, vraag ik altijd aan mezelf wat ik van die situatie kan leren en hoe ik de volgende keer beter voor mezelf kan zorgen. Deze lessen neem ik ook mee wanneer ik me met WoV ga oriënteren op de internationale markt. Daarnaast zet ik ook een bedrijf op met mijn partner, dat erop gericht is om mensen zich bewust te maken om gezonder te leven. Uiteindelijk kan je al mijn activiteiten samenvatten als een poging om mensen te helpen en met elkaar te verbinden.'

Missies: Italië (1997, 1998 en 1999).

Wie is jouw boegbeeld?

'Mijn vriendin is mijn rots. Ze staat altijd voor me klaar, ongeacht de situatie. Samen vormen we een sterk team. We motiveren en ondersteunen elkaar, wat er ook gebeurt.'

Boegbeeld Mees

STICHTING
HOMO-
SEKSUALITEIT EN
KRIJGSMACHT

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Annabel Oosteweeghel

Mees Soffers (53) is netwerker bij Stichting Homoseksualiteit en Krijgsmacht en hét aanspreekpunt voor transgenderleerlingen op de Koninklijke Militaire Academie. Met haar eigen ervaringen als veteraan, waaronder drie internationale missies, biedt ze advies, steun en een luisterend oor.

Mees werd in de jaren 1995, 2000 en 2008 uitgezonden naar Bosnië, waar ze als onderofficier bij de Verbindingsdienst verantwoordelijk was voor het communicatiecentrum. Hier beheerde ze alle communicatiemiddelen tussen Nederland en Bosnië, inclusief het versturen van faxen en het radio- en telefonieverkeer. 'Onze taak was om contact te onderhouden met het thuisfront, wat ik met trots deed', zegt Mees.

Haar eerste uitzending in 1995 was niet zonder gevaar. 'Ik ben meerdere keren aan de dood ontsnapt. Een handgranaat ontplofte vlakbij, ik stapte bijna op een mijn en iemand drukte een AK-74 tegen mijn hoofd omdat hij mijn zonnebril wilde.' Ondanks deze heftige momenten wist Mees het hoofd koel te houden. Achter de zelfverzekerde houding als militair ging echter een innerlijke strijd schuil. Al sinds jonge leeftijd zat zij niet goed in haar vel.

Identiteit

In 2004, na het overlijden van een Nederlandse militair in Irak, kwamen oude herinneringen aan Bosnië naar boven en begon Mees na te denken over haar identiteit. Tijdens haar derde uitzending in 2008 werd het haar

ineens duidelijk. Ze realiseerde zich dat ze een vrouw is. Het was een heftige ontdekking, maar ze besloot door te zetten. Na haar uitzending zocht Mees hulp bij het Kennis- en Zorgcentrum Genderdysforie, waar ze intensieve gesprekken over gendertransitie voerde. In 2012 begon ze met haar transitie, eerst door gesprekken met haar omgeving, gevolgd door hormoontherapie en eind 2013 een geslachtsaanpassende operatie.

Hoewel Mees in haar persoonlijke kring veel steun kreeg tijdens haar transitieproces, stuitte ze binnen Defensie op weerstand. Mees vertelt dat mensen haar nu accepteren zoals ze is, maar dat dit proces niet altijd makkelijk was. 'Vroeger was het anders', voegt ze toe. 'Een commandant zei ooit: "In mijn bataljon zitten geen homo's." En ik wist dat dat gewoon niet klopte. Maar zulke opmerkingen maken je onzeker en geven je het gevoel dat je er niet mag zijn.'

'Iedereen kent me nog van vroeger, maar accepteert me nu zoals ik ben'

Aan boord van de Defensieboot tijdens Gay Pride in Amsterdam, vertelt Mees Soffers over haar weg naar zelfacceptatie en hoe zij zich inzet voor inclusie binnen Defensie.

Podcast
met
Mees

PODCASTS

'Mijn verhaal deel ik niet voor mezelf, maar om anderen te laten zien dat het kan: leven zoals je bent bedoeld'

Op een ander moment kreeg Mees te maken met bedreigingen. Toen ze dit wilde melden, werd ze ontmoedigd. 'Ze zeiden letterlijk: "Daar nemen we geen aangifte van op, want dan gaat er een beerput open." Dat was zo'n moment waarop ik dacht: wie beschermt mij eigenlijk?' Toch gaf Mees niet op en ze bleef vechten voor haar plek. 'Ik heb hard moeten strijden om te zijn wie ik ben. En ik weigerde op te geven. Uiteindelijk heeft dat alles veranderd.'

Een aantal collega's bood na verloop van jaren hun excuses aan. Voor Mees was dat een belangrijk moment. 'Het heeft even geduurd, maar het voelde alsof ik eindelijk een hoofdstuk kon afsluiten.'

Defensieboot

Een jaarlijks hoogtepunt voor Mees is de deelname aan de Canal Parade tijdens Pride in Amsterdam. In 2024 voer ze voor de tiende keer mee op de boot van Defensie. 'Het is niet alleen een feestje', zegt Mees. 'Het is belangrijk om te laten zien dat je bij Defensie mag zijn wie je bent, ongeacht je geaardheid of gender. Ik ben een lesbische transgender, maar het maakt niet uit wie je bent. Het gaat erom dat je voor je team kunt staan, dat je een waardevolle bijdrage levert aan het geheel.'

De Prideboot van Defensie is geen feest zoals andere. 'We drinken geen alcohol, we hebben geen feestgedruis, maar we bewegen ritmisch op de muziek', legt Mees uit. 'Het is een krachtig symbool van inclusiviteit. We tonen Nederland dat de krijgsmacht openstaat voor iedereen en dat je mag zijn wie je bent. De sfeer is gelaten trots, een euforie van het mogen zijn wie je bent. We vieren dat in Nederland militairen meevaren tijdens de Pride, als een van de weinige landen ter wereld.'

Voortrekkersrol

Voor Mees is de Pride niet alleen een feest, maar ook een uiting van de vooruitgang die Defensie heeft geboekt op het gebied van acceptatie en diversiteit. Het is een gelegenheid waarbij de top van Defensie zich ook achter de boodschap van inclusiviteit schaart. 'Een aantal jaar geleden is toenmalige minister Hennis-Plasschaert meegevaren, net als de Commandant der Strijdkrachten en prins Pieter-Christiaan van Vollenhoven', vertelt Mees trots. 'Dat geeft me het gevoel dat de top ons ondersteunt en dat

we écht mogen zijn wie we zijn.'

In dit licht ziet ze ook haar deelname aan de Pride in andere landen, zoals in Duitsland, als een mijlpaal. 'Ik was de eerste die daar meevoer als onderdeel van de Nederlandse krijgsmacht', zegt Mees. 'Het resulteerde in een groot artikel in een Duits blad en het maakte duidelijk dat Nederland een voortrekkersrol speelt op het gebied van acceptatie binnen de krijgsmacht.'

Openheid

Mees voelt zich 'echt thuis' bij Defensie. In de loop der jaren heeft de organisatie zich ontwikkeld tot een inclusievere werkomgeving, waarbij respect en openheid steeds belangrijker worden. 'De nieuwe generatie staat echt anders in het leven', zegt ze. 'Ze praten meer met elkaar en begrijpen elkaar beter.' Deze verandering heeft Mees ook in haar eigen proces geholpen. Ze kreeg steun van collega's en leidinggevenden, wat essentieel was voor haar ontwikkeling. 'Als je je werk maar doet. Daar gaat het om', zegt Mees. Haar team waardeerde haar trouw aan zichzelf en haar werk, en dit gaf haar de steun die ze nodig had, vooral in moeilijke tijden. Deze ervaring heeft haar de kracht gegeven om nu zelf anderen te ondersteunen.

Vraagbaak

Mees zet zich sinds 2007 in als netwerker bij Stichting Homoseksualiteit en Krijgsmacht (SHK). Op open dagen van de krijgsmacht is zij een vraagbaak op het gebied van transgenderpersonen bij Defensie. Hoewel Mees zichzelf vooral ziet als veteraan met een transgender verleden, hoopt ze dat haar strijd op een dag niet meer nodig zal zijn. Na haar functioneel leeftijdsontslag (fio) hoopt ze zich ook op andere manieren te kunnen gaan inzetten. Ze wil actief blijven in de veteranenwereld en hoopt in Breda meer betrokken te raken bij de organisatie van veteranenactiviteiten.

Mees is trots dat er nu drie transgenders op de KMA zitten, die straks pelotonscommandant zullen worden. 'Die kunnen straks ook op missie zijn wie ze zijn, in een veilige omgeving.'

'Tijdens Pride is het altijd even wennen op de Defensieboot. Maar bij de tweede of derde brug voel je de sfeer veranderen en is het feest'

Missies: Bosnië (1995, 2000 en 2008).

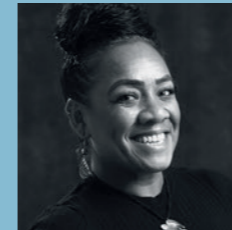
Podcastmaker Babette Rijkhoff ging op pad met zes van onze boegbeelden. Deze zes veteranen werden gekozen vanwege hun uiteenlopende inzet voor anderen. Samen vormen ze een mooie afspiegeling van het Boegbeelden-project.

LUISTER NAAR DE SERIE OP JE FAVORIETE PODCAST-KANAAL

Moos Raaijmakers

In Waterloo loopt Babette mee bij Recovery on the Battlefield, waar archeologen en veteranen samen graven naar het verleden. Moos Raaijmakers legt uit waarom dit project zo belangrijk is voor hem.

Latoya Hallatu

Tijdens de Nationale Herdenking bij het Indisch Monument in Den Haag ontmoet Babette Latoya Hallatu, die vertelt over haar Molukse afkomst en het belang van het herdenken van het gedeelde verleden.

Dennis van der Kraats

Babette gaat mee met Dennis van der Kraats tijdens een zoekactie van het Veteranen Search Team in Rotterdam. Dennis vertelt hoe deze veteranen de politie ondersteunen en een onmisbare rol spelen in het opsporingswerk.

Mees Soffers

Tijdens Gay Pride in Amsterdam stapt Babette aan boord van de Defensieboot. Mees Soffers vertelt over haar weg naar zelf-acceptatie en hoe zij zich inzet voor inclusie binnen Defensie.

Rik van Velzen

Op een drukbezochte veteranendag in Harderwijk ontvangt Rik van Velzen enthousiast de bezoekers, en Babette. Zijn vrouw Judith vertelt hoe zij als thuisfront het gezin draaiende hield en Rik ondersteunde tijdens zijn uitzendingen.

Robin Imthorn

In Someren kijkt Babette naar Robin Imthorns theatervoorstelling Vleugel Vrij. Ze spreekt achteraf met Robin en de bezoekers over herstel en hoe belangrijk verbinding binnen Defensie is.

Ga naar de pagina van het Nederlands Veteraneninstituut op Spotify en luister ook naar andere podcasts.

Wie is jouw boegbeeld?

'Mijn oom Jan is opgekomen op 10-10-1946 bij de 9e Afdeling Veldartillerie in Nederlands-Indië. Hij is door eigen vuur gesneuveld en maar 22 jaar oud geworden. Bij mij thuis staat zijn foto in de kast'

Podcast met Mees Soffers

Colin Bal hielp stichting Bears in Mind om beer Mila uit gevangenschap in Sarajevo te bevrijden en reed haar per bus naar Nederland.

Boegbeeld Colin

VETERANS
FOR
ANIMALS

Tekst Daphne van Noordt
Foto Ivo van der Bent

Het dagboek van **Colin Bal (49)** laat zien hoe betrokken hij is. Hij speelde een cruciale rol bij de oprichting van Veteranenwolk Waalsdorp en het plaatsen van een herinneringskruis in Valkenisse. Ook is hij medeoprichter van Veterans for Animals. Hij bladert door zijn notitieboekje.

Februari 2020

De leeuwen- en tijgeropvang Felida in Nijberkoop zat al een tijdje in de problemen. Samen met de jongens met wie ik op uitzending naar Joegoslavië ben geweest, heb ik de handen uit de mouwen gestoken en ben ik de boel gaan opknappen. De ruiten lagen uit de gebouwen en het bamboe groeide door de gaten. De ramen hebben we afgedicht en groen geschilderd. Aan de achterzijde van het terrein lag zoveel troep dat we vier containers vuilnis hebben afgevoerd. Ik ben trots op wat we hebben bereikt. Het schoonmaken en klussen zorgt ervoor dat er weer fatsoenlijk gewerkt kan worden in de opvang. De jongens zijn precies het type mensen dat nodig was om deze taak te volbrengen. Ze hebben een hart voor dieren en werken goed met hun handen. Gewoon gas erop. Het mooie aan de veteranenwereld is dat iedereen altijd wel iemand kent met gereedschap of middelen, waardoor je met weinig centen iets kunt doen. Wel moesten we ervoor zorgen dat we alert bleven. Leeuwen en tijgers geven je geen tweede kans.

Oktober 2022

Met de jongens ben ik teruggereisd naar Bosnië om stichting Bears in Mind te helpen. Vijf jaar geleden haalden we al geld op voor deze stichting. Een van de beren in gevangenschap die ze in kaart hebben gebracht, moest zo spoedig mogelijk bevrijd worden. Toen we aankwamen in Sarajevo, zag ik direct waarom. Overall waren nog sporen van de oorlog te zien. Lantaarnpalen waren opnieuw geschilderd, maar de kogelgaten zaten er nog in. Ik dacht: alle dieren moeten hier weg. Natuurlijk doen ze hun best met de kennis en middelen die ze hebben, maar Nederland biedt een beter thuis voor de beer die we in het betonijzeren hok vonden. Helemaal afgezonderd van de rest van de diertuin zat beer Mila op een vieze, donkere plek. Er stond nog net niet op haar voorhoofd geschreven dat ze er weg wilde. Om dit voor elkaar te krijgen, deden we eerst een oefentransport. Toen we de spanbanden aanspanden om het hok te koppelen aan de transportbox, begon het hok uit elkaar te vallen. Dit kon nog weleens ingewikkeld worden.

We zijn gewend om volgens protocollen met dieren om te gaan, dus het was schrikken toen de verdoving van Mila werd uitgevoerd met een verwarmingsbuis. Hier werd een verdovingspijltje uit geschoten. Zonder te controleren of de verdoving was ingewerkt, trokken de diertuin-medewerkers de deur van het hok open. Mila kwam in beweging, dus een tweede verdoving was noodzakelijk. We legden Mila op een zeil en hesen haar zo onze transportbox in. Het was een bijzonder moment toen een van de jongens de laatste moeren van de box vastdraaide. De reis naar Nederland verliep niet heel soepel door problemen met papieren en vergunningen. De Oostenrijkse grenscontroleur hebben we de avond van zijn leven bezorgd toen hij de bus opende en de beer naar hem brulde. Na 72 uur zijn we op 5 oktober, een dag na diierendag, aangekomen bij de diertuin in Rhenen. Ik was blij er te zijn, want na zo'n lange tijd met een beer een halve meter achter je gaat het enorm stinken.

Juni 2023

Bij het berenbos in Rhenen staat op een bordje aangegeven dat Mila gered is door Veterans for Animals. Het is mooi om te zien dat de eenmalige actie van het opknappen van de leeuwen- en tijgeropvang heeft geleid tot de oprichting van een stichting waarin veteranen zich als team blijven inzetten voor dierenwelzijn. De reddingsactie van beer Mila deed me beseffen dat deze stichting nog lang door moet leven. Vanwege mijn gezondheid moest ik mijn energie beter gaan verdelen en het beheer van de stichting heb ik daarom in juni 2023 overdragen aan mensen die er net zo gepassioneerd over zijn als ik zelf ben. De eerste keer dat ik Mila zag lopen door de natuur, met aarde onder haar poten in plaats van beton, zal ik nooit vergeten. Elke keer dat ik haar bezoek, schieten de tranen in mijn ogen. Ik heb iets kunnen betekenen voor een wezen dat totaal niet voor zichzelf kan opkomen. Het is de mooiste missie die ik gedraaid heb.

Missies: Bosnië (1996, 1998).

Wie is jouw boeg- beeld?

'Ik heb drie boegbeelden: mijn vrouw en twee dochters. Ze zijn mijn stabiele factor en steunen mij. Ik wil van hen leren in het moment te zijn en te genieten.'

Boegbeeld Robin

PTSS
BESPREEKBAAR
MAKEN

Tekst Jeffrey van Woensel
Foto Annabel Oosteweeghel

Robin Imthorn (40) liep 5 marathons in 5 dagen, deed een speedmars van 25 uur, liep 250 kilometer hard in een woestijn, schreef een boek over zijn ervaringen en staat in het theater. Alles om mentale en psychische problemen onder (ex-)militairen bespreekbaar te maken.

Robin is een drukbezet man. Het interview staat gepland in de vroege ochtend. Het is nog donker als hij zich meldt bij de ingang van het Nederlands Veteraneninstituut. Gielt Algra, interviewer van honderden veteranen, leidt hem naar een klein, spartaans kamertje. Daar zal Gielt zijn levensverhaal vastleggen voor de Interviewcollectie Nederlandse Veteranen.

Robin vertelt dat hij op 22 juni 1984 in Ede is geboren. Hij heeft een zus en twee broers, van wie er één jonger is. Robin bungelt er ergens tussenin. Zijn twee broers vragen veel aandacht van zijn ouders; hij brengt veel tijd buiten door in zijn eentje. Zijn schooltijd is geen echt succes. Al sinds zijn kinderjaren wil hij militair worden. Na het afronden van de mavo start hij een oriëntatiejaar op het roc. De stages bij de krijgsmacht vindt hij geweldig. Hij wil naar de Luchtmobiele Brigade, maar zijn lichaam is nog niet genoeg ontwikkeld. Hij krijgt een aanbod om bij de Verbindingsdienst van de landmacht te beginnen.

Robin start met de Algemene Militaire Opleiding (AMO). Hij krijgt feedback op wat hij niet goed doet, zodat het de volgende keer beter gaat. Dat bevalt hem goed. Tot dan

toe is Robin iemand die zich gedeisd houdt. Voor het eerst krijgt hij te horen dat hij meer naar voren moet treden. Als hij dat doet, wordt dat positief ontvangen. Hij krijgt het steeds meer naar zijn zin. Hoewel hij niet echt veel op heeft met techniek, bevalt ook de opleiding voor de Verbindingsdienst hem goed. Het is vooral de onderlinge band die hem aanspreekt: overdag samen de opleiding volgen en 's avonds een beetje gamen en sporten. En hij is weg van huis. Dat vindt hij wel prettig.

In 2002 draait Robin zijn eerste missie. Hij maakt deel uit van de verbindingseenheid die rond de verkiezingen in Macedonië de Task Force Fox (TFF) ondersteunt. Samen met een andere jonge verbindelaar rijdt hij rond in een militaire terreinwagen met verbindingsspullen. Boven op een heuveltje bouwen ze in de ochtend een relaisstation op dat ze 's avonds weer afbreken om vervolgens terug te rijden naar het hoofdkamp. Veel verantwoordelijkheid voor twee 18-jarigen die urenlang door een vreemd land rijden.

Na terugkomst krijgt Robin te maken met een reorganisatie van de Verbindingsdienst. Hij is mentaal en fysiek gegroeid en maakt de overstap naar het Korps Mariniers.

Robin speelt zijn theateervoorstelling 'Vleugel Vrij' in Someren. Na afloop delen bezoekers hun indrukken. Robin spreekt over zijn herstel en het belang van verbinding binnen Defensie.

Podcast
met
Robin

Nederlandse militairen nemen ook in 2025 deel aan missies en operaties in het buitenland. Zo dragen ze bij aan vrede, veiligheid en vrijheid in de wereld.

MISSIES

EUROPA

01 Litouwen Enhanced Forward Presence (eFP)
Versterking van de oostflank van het NAVO-gebied (270 Nederlandse militairen maken deel uit van een multinationale battlegroup onder Duitse leiding).

02 Estland Enhanced Air Policing (eAP)
Bewaking van het NAVO-luchtruim boven Oost-Europa (Nederlands F-35-detachement van 150 militairen).

03 Roemenië
Inlichtingen verzamelen met 3 onbemande

MQ-9 Reapers aan de oostflank van het NAVO-gebied (onderhoud, bewaking en verbindingen door 40 militairen; het besturen van de Reapers en verwerking van verzamelde informatie gebeurt door 100 militairen vanaf Vliegbasis Leeuwarden).

04 Bosnië en Herzegovina EUFOR (European Union Force) Althea
Bevordering politieke en sociale stabiliteit van de westelijke Balkan (enkele staf-officieren en klein team van het National Support Element).

05 Libanon, Syrië en Israël United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO)
Observatie van afspraken over bestandslijnen tussen Libanon, Syrië en Israël (12 militairen).

06 Jeruzalem en Ramallah United States Security Coordinator (USSC)
Professionaliseren van de Palestijnse veiligheidssector (5 militairen).

07 Irak NAVO-missie Irak (NMI)
Bijdrage om de Iraakse veilig-

heidsinstituten op institutioneel niveau te adviseren (Nederland levert de Force Commander met een staf van 15 personen en 3 Chinookhelikopters en een helikopter-detachement van ongeveer 120 personen).

08 Irak
Bijdrage aan de hervormingen van de veiligheidssector in de Koerdische Autonome Regio (KAR).

09 Bahrein Combined Maritime Forces (CMF)
Bevordering van

de maritieme veiligheid en stabiliteit in de wateren rond het Arabisch Schiereiland (enkele staf-officieren).

10 Straat van Hormuz European Maritime Awareness in the Strait of Hormuz (EMASoH)
Verzekeren van vrije doorvaart en het de-escaleren van spanningen (enkele staf-officieren).

MIDDEN-OOSTEN

11 Libië European Union Border Assistance Mission (EUBAM)
Grensbewakingsmissie van de EU.

12 Togo Global Peace Operations Initiative (GPOI)
Trainingsmissie voor het uitvoeren van vredesmissies door Afrikaanse landen (4 militairen).

13 Somalië European Union Naval Force Operation ATALANTA (EU-NAVFOR ATALANTA)
Antipiraterij-operatie in de wateren rond de Hoorn van Afrika.

AFRIKA

Hij begint weer van vooraf aan. Hij leert ontzettend veel tijdens zijn mariniersopleiding, maar alles gaat nu wel een tandje sneller. Om hem heen ziet hij fysiek sterkeren afbreken. 'Het is toch een mentaal iets. Hoe goed kan ik het oncomfortabele hebben?' Hij slaagt en ontvangt zijn baret. Hij is trots op zijn prestatie en het geeft hem veel zelfvertrouwen. Hij ontdekt dat hij tot meer in staat is dan hij ooit dacht.

In 2005 vertrekt hij voor de eerste keer naar Afghanistan. Het wordt een relatief rustige missie, hoewel de IED-dreiging constant op de loer ligt. In 2009 vertrekt hij voor de tweede keer naar Afghanistan. Hij is dan net samen met Froukje, met wie hij later trouwt. Ditmaal is de dreiging groter. De mariniers die ze gaan opvolgen vertellen dat ze veel engeltjes – geluksmomentjes – hebben gehad. Dat is wel even wennen voor Robin. Tijdens een meerdaagse patrouille gaat het helemaal mis. Een terreinwagen rijdt op een IED, waarbij een collega zwaargewond raakt. Robin verricht levensreddende handelingen. Hij had zich onmogelijk kunnen voorbereiden op wat hij daar op dat moment meemaakt.

Na terugkomst gaat hij gewoon door. Als hij aan het werk is, gaat het goed, maar thuis gaat het steeds minder. Zeker als hij wat drinkt. Dan zoekt hij de confrontatie. Op een oktoberfeest gaat het helemaal fout. Als iemand Froukje aanraakt, gaat alles op zwart. Hij begint een vechtpartij. Hij schaamt zich diep en begint zijn leven excessief te controleren. Maar de spanning en stress in zijn lichaam bouwen zich jarenlang op. Hij deelt zijn gevoelens niet met zijn collega's. 'Op dat moment vind ik dat zwak. Ik moet het zelf overwinnen.' Dat heeft hij zo geleerd tijdens zijn mariniersopleiding.

Hij vertrekt met een zwangere Froukje voor drie jaar naar Aruba. Na de geboorte van zijn dochter in 2019 gaat het steeds slechter. Hij kan zijn woede niet langer in bedwang houden. Een eerste diagnose wijst op PTSS. Hij verlaat Aruba met zijn gezin voor therapie in Nederland. Terug in Nederland zet hij zijn wagen op de snelweg aan de kant. Hij is mentaal het spoor compleet bijster en heeft een paniekaanval. Hij wordt opgenomen in het ziekenhuis. Tegen zijn schoonvader zegt hij dat al zijn pilaren zijn omgevallen. Hij is zijn stoere identiteit als marinier kwijt. 'Ik ben helemaal niks meer nu.' Toch gaat de knop pas echt om als

Froukje dreigt hem te verlaten en hun dochter mee te nemen. Hij wil er alles aan doen om een goede vader voor zijn dochter te zijn. Langzaam gaat het met therapie en zelfacceptatie de goede kant op. Ook zijn band met zijn vrouw en dochter wordt hechter.

In 2021 neemt Robin zich voor om 5 marathons in 5 dagen te lopen met als doel aandacht te vragen voor mentale en psychische problemen onder militairen en ze te stimuleren om daarover te praten. Hij noemt zijn actie Five-Five-Out, militaire communicatietaal voor 'ik versta je perfect'. Tegelijkertijd zet hij samen met KMar-collega Renaldo Ishaak @knakmoment op, een Instagrampagina waarop militairen vertellen over hun mentale gezondheid. In 2022 begint hij aan een speedmars van 25 uur met 45 kilogram bepakking: 25 uur voor de 25 Nederlandse militairen die omkwamen in Afghanistan en een rugzak van 45 kilogram voor de zware, soms stille strijd die sommigen voeren. In 2023 loopt hij 250 kilometer hard door een bloedhete Namibische woestijn. Een arctische tocht van 500 kilometer door Noord-Zweden gaat vanwege griep niet door. Het valt hem zwaar, maar hij legt zich erbij neer. 'Dan maar niet de sterkste', schrijft hij op social media. In het najaar van 2024 start hij de theatertour Vleugel Vrij met marinier en pianist Nordin Maouli. Het theater biedt hem een podium om zijn boodschap om over mentale en psychische problemen te praten over te brengen en aan een groter publiek te presenteren.

Als je Robin ziet vertellen, dan raak je onder de indruk van zijn openheid en zijn eerlijkheid. Het is duidelijk dat een interview met Robin niet mag ontbreken in de interviewcollectie. Het is van groot belang dat zijn verhaal wordt bewaard en toegankelijk is voor toekomstige generaties. Robin deelt zijn ervaringen graag met anderen in de hoop dat ze daar hun voordeel mee kunnen doen. Daar ligt zijn kracht. Dat weet hij zelf ook: 'En het zou stom zijn als ik dat laat liggen.'

Missies: Macedonië (2002) en Afghanistan (2005, 2009).

Wie is jouw boegbeeld?

'Dat is mijn vrouw Froukje, want er is veel kracht nodig om overeind te blijven. Maar ook Sander Aarts, de eerste marinier die zich kwetsbaar opstelde. En iedereen die een deur voor mij opende.'

Podcast met Robin Imthorn

Boegbeeld Mohan

**INCLUSIE &
DIVERSITEIT**

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Mohan Verstegen (45) is militair arts en hij maakt zich sterk voor diversiteit en inclusie binnen Defensie.

Op zijn socialmedia-account, @doktermo, deelt hij verhalen en inzichten om acceptatie te bevorderen en meer bewustzijn te creëren. Zijn doel: een veilige en inclusieve omgeving voor iedereen.

'Een uitzending verandert je als militair én als dokter'

'Als militair arts ben ik op uitzending geweest naar Afghanistan en Irak. Ik denk wel dat je een andere militair wordt door een uitzending. Ik kreeg als dokter meer inzicht in klachten waar andere militairen mee kunnen lopen, zoals fysieke en mentale belasting. Ik kan me nu beter voorstellen hoe het is om mensen te missen, om een hechte groep te vormen en hoe om te gaan met bepaalde praktische uitdagingen tijdens een missie.

In mijn werkpak zie je niet dat ik ook op uitzending ben geweest, maar soms kwam het ter sprake tijdens een consult. Dan vertelde iemand dat hij of zij op uitzending was geweest en zei ik: "Ik ook." Meestal hield ik het daarbij. Het was niet altijd nodig om mijn eigen ervaringen te benoemen, maar wanneer ik dat wel deed, merkte ik dat het een bepaalde verbinding schiep. Het kan patiënten geruststellen om te weten dat ik hun situatie vanuit een gedeelde ervaring begrijp. Zelf heb ik geen last gehad van mijn uitzendingen, maar ze gaven me meer begrip voor de context van het thuiskomen na een missie. Niemand heeft dezelfde ervaring, maar dat ik zelf op uitzending ben geweest helpt mij om gericht vragen te stellen als dokter.'

'Uit de kast komen doe je bij elke nieuwe werkplek'

'Ik ben homo en heb redelijk snel mijn seksuele geaardheid gedeeld op het werk, maar het is iets waar je telkens opnieuw mee te maken krijgt. De geneeskundige dienst van Defensie is vrij divers. Er werken veel vrouwen en mensen die ook buiten Defensie werkervaring hebben opgedaan. Achteraf gezien was het niet altijd nodig dat het zo'n "ding" was. Defensie is een plek waar je veel verschillende mensen ontmoet, maar er is nog steeds een bepaalde conservatieve cultuur, vooral onder oudere militairen. Er zijn nog steeds mensen die denken dat roze niet bij een man past. Dat soort vooroordelen blijft bestaan.

Maar tijdens internationale uitzendingen, bijvoorbeeld met de Italianen en Hongaren, ben ik wel weer terug de kast in gegaan. Je zit samen met ze in een kamp, eet pizza of goulash en dan praat je natuurlijk over thuis. Maar ik koos ervoor om dat niet te delen. Niet uit angst, maar om het

gewoon makkelijk te houden. Je wilt geen gezeik. Dat was een bewuste keuze en als ik nu weer op uitzending zou gaan, denk ik dat ik hetzelfde zou doen. Je weet niet hoe mensen in andere landen of krijgsmachten hierop reageren, dus je voorkomt liever mogelijke problemen. In Oost-Europa is het door de huidige politieke koers voor de lhbt-gemeenschap moeilijker geworden. Dat merk je ook binnen de krijgsmachten van landen als Hongarije.'

'Ik moedig anderen aan om met elkaar in gesprek te gaan'

'Mijn visie is dat Defensie over tien jaar een plek is waar iedereen zich thuis voelt, ongeacht wie ze zijn of waar ze vandaan komen. Ik deel op Instagram regelmatig berichten over thema's als gender, seksuele voorkeur en de masculiene norm. Hiermee wil ik anderen aanmoedigen om met elkaar in gesprek te gaan. Het is bijzonder om te zien dat anderen zich herkennen in mijn dilemma's en wie ik ben. Dat geeft me veel energie om door te blijven gaan.

Vaak hoor ik: "Ik zou willen dat ik de kracht en moed had om te doen wat jij doet, maar die heb ik nog niet." Dit raakt me, omdat het aantoont hoeveel mensen worstelen met zichzelf en hun plek binnen Defensie. Voor mij gaat mijn inzet verder dan alleen het zijn van een boegbeeld. Het draait om het ondersteunen van mensen, om te laten zien dat ze niet alleen staan en ze aanmoedigen om zich uit te spreken. Dat is voor mij het allerbelangrijkste.

Er is vaak een spanningsveld tussen de generaties binnen Defensie. We hebben het Defensie van het verleden, waar veel veteranen nog in denken. Het Defensie van het heden zet stappen richting meer diversiteit en daar willen we naartoe werken. Mijn hoop is dat over tien jaar diversiteit binnen Defensie vanzelfsprekend is, maar ik ben bang dat ik dan nog steeds zal moeten vechten voor verandering. Het is een lange weg, maar ik geloof dat we het gaan bereiken. Defensie moet uiteindelijk een plek worden waar iedereen zichzelf kan zijn, ongeacht seksuele geaardheid of gender.'

Missies: Afghanistan (2014) en Irak (2017).

Wie is jouw boeg- beeld?

'Voor mij zijn dat Gwenda Nielen en Claudia Redout. Zij hebben met moed en toewijding inclusie van vrouwen bij Defensie op de kaart gezet.'

Boegbeeld Bart

GEESTELIJK
VERZORGER

Tekst Annabel de Ruijter
Foto Ivo van der Bent

Bart Hetebrij (68) heeft als humanistisch geestelijk verzorger meer dan twintig jaar ervaring bij de Nederlandse krijgsmacht. Hij was humanistisch raadsman in Dutchbat III. In 2024 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. We vroegen hem te reflecteren op tien moderne geboden.

Geloof in jezelf

'Dat is voor mij heel belangrijk als humanist. Humanisme betekent eigenlijk dat je er niet van kan uitgaan dat er een hogere macht is of dat er een hiernamaals is waar je je op kan richten. Je leeft maar één keer, daar ga ik van uit. Ik heb geen ervaring of contact met hogere machten of met geloof. En als ik dat wel had, dan zou ik gelovig zijn, denk ik. En dat betekent dat ik het zelf moet doen. En dat geloven in jezelf, dat moet je ontwikkelen. Ik was in het begin in het werk ook heel onzeker. En geloofde ik ook niet helemaal in mezelf, maar gaandeweg word je steeds sterker.'

Heb respect voor je ouders

'Ik heb het niet altijd even fijn gevonden thuis. Mijn vader was een jurist en ik had geen aansluiting met de man. Maar als je zelf vader wordt, dan ga je toch wat dingen in een ander licht zien en word je wat milder. Ik denk daarom dat elke ouder wel op een of andere manier respect verdient. Je krijgt daar geen opleiding voor, je moet het maar doen vanuit het niets ineens. Dus ik vind wel dat ouders respect verdienen. Over het algemeen, met uitzonderingen. Ja, dat geldt voor de meeste dingen.'

Leef je leven voluit

'Dat is de allermooiste opdracht in het leven, voluit leven en met passie! Ik heb een tijdje in een ziekenhuis gewerkt en daar had ik het gewoon niet naar mijn zin. Ik slaap dan slecht en dan is de passie eruit. Dat was een technisch beroep trouwens. Heel procedureel, daar was ik gewoon niet gelukkig in. En dan voel je dat ook niet meer.'

Vanaf 1995 heb ik me intensief beziggehouden met de nazorg rondom Srebrenica, met name gericht op hoe wij als Dutchbatters terugkeerden. Hoe we werden gezien door de samenleving en hoe we behandeld werden door de politiek en de media, heeft me altijd geraakt. Ik heb me voortdurend verzet tegen onrechtvaardige beeldvorming en ik kwam op voor de belangen en rechten van de betrokkenen. Dat heb ik altijd met volle overtuiging en passie gedaan.'

Werk hard om te slagen, maar niet ten nadele van anderen

'Ik werk hard om te slagen. Als je je passie volgt, werk je vanzelf hard, omdat je gedreven wordt door wat je echt belangrijk vindt. Werk je hard en blijf je trouw aan je eigen

De bloem op Barts trui is de bloem van Srebrenica. Wit betekent onschuld, groen betekent hoop en de elf bloemblaadjes staan voor 11 juli 1995.

Wie is jouw boegbeeld?

'Uyên Lu schreef een indrukwekkend boek over haar vlucht als jong meisje uit Vietnam en doet nu veel voor veteranen in Nederland. Zij is voor mij een toonbeeld van doorzettingsvermogen en moed.'

pad, dan leer je ook het belang van discipline en doorzettingsvermogen. Het gaat erom dat je met integriteit en verantwoordelijkheid je doelen nastreeft, terwijl je je beloftes nakomt en anderen respecteert.'

Wees eerlijk

'Eerlijkheid duurt het langst. Als je eerlijk bent, dan kun je met opgeheven hoofd het rechte pad bewandelen. Als je niet eerlijk bent, dan moet je daaromheen dralen, wat meer energie kost. Dit hangt ook samen met het geloven in jezelf. Als je niet in jezelf gelooft, is het ook moeilijker om eerlijk te zijn.'

Omarm verschillen

'Ik denk dat verschillen heel belangrijk zijn, juist omdat ze een discussie op gang kunnen brengen. Het is belangrijk om deze verschillen te bespreken en ze niet uit de weg te gaan. Als je dat doet, dan kom je verder. Het gaat om het proces van these, antithese en uiteindelijk synthese. Je kunt ook veel leren van anderen en dat opnemen in je eigen repertoire. Dit geldt ook voor de missies en het samenwerken. Het is cruciaal, vooral tijdens een missie, dat alle disciplines goed samenwerken. Als de communicatie niet goed is, zie je soms dat het lijkt alsof we op een kazerne zitten, in plaats van in een team met een uitdagende taak. Dan ontstaan er onenigheden, vooral als de leiding ver van de manschappen staat, wat spanning veroorzaakt. Het is belangrijk om het gezamenlijke doel voor ogen te houden en met passie samen te werken.'

Blijf positief, ook in moeilijke tijden

'Dat is heel moeilijk, denk ik. Er moet wel een reden zijn om optimistisch te zijn. Maar ook hier speelt passie een belangrijke rol. Als je je passie kunt volgen, dan wordt het makkelijker. Dit is vooral voor jongeren vaak lastig: "Wat moet ik studeren? Wat wil ik doen in mijn leven?" Als je die passie nog niet hebt ontdekt, dan kan het leven best moeizaam zijn en is de kans groter dat je je ongelukkig voelt. Natuurlijk zullen er altijd momenten zijn waarop het leven wat minder gaat, maar als je de grote lijn kunt vasthouden, als je er 100 procent achter staat en energie haalt uit wat je doet, dan vergroot dat je kans op succes en geluk.'

Houd je aan je woord

'Doe wat je zegt en zeg wat je doet. Dat is altijd belangrijk, of het nou om je werk gaat of om relaties. Het zorgt ervoor dat mensen je kunnen vertrouwen en weten wat ze aan je hebben. Vertel duidelijk wat je van plan bent en wat je bedoelingen zijn. Als je dat niet doet, ontstaan er misverstanden en onzekerheid. In de politiek zie je dit vaak misgaan. Politici zeggen dingen, maar doen vaak iets anders. Dat is volgens mij een van de redenen waarom veel mensen het vertrouwen in de politiek verliezen. Meer eerlijkheid en duidelijkheid zouden dat kunnen veranderen.'

Creëer, vernietig niet

'In het militaire bedrijf wordt heel veel gecreëerd, maar soms is het doel natuurlijk om te vernietigen. Vernietigen is altijd negatief, hoe je het ook draait of keert, en soms ontkomt je daar niet aan, want de wereld is meer gespannen dan ooit. Elkaar vernietigen lijkt het hoogste doel in sommige delen van de wereld, maar het creëren is natuurlijk veel positiever, daar krijg je ook veel meer geluksmomenten van.'

Neem verantwoordelijkheid

'Dat is dus de belangrijkste zin van het leven denk ik. De verantwoordelijkheid nemen voor je eigen leven. Zonder daarbij tekort te doen aan de verantwoordelijkheden van anderen. Het betekent dat je de controle hebt over je keuzes en bereid bent de gevolgen te dragen. Het is belangrijk om te begrijpen dat verantwoordelijkheid niet betekent alles alleen doen, maar wel dat je invloed hebt op je eigen toekomst. Het houdt in dat je leert van je fouten, groeit door uitdagingen en de balans vindt tussen het zorgen voor jezelf en anderen. Verantwoordelijkheid nemen geeft je de kracht om vol vertrouwen je eigen pad te kiezen, zonder afhankelijk te zijn van anderen om je richting te bepalen.'

Missies: Bosnië (1995, 1999), Kirgizië (2003), Afghanistan (2011) en Hoorn van Afrika (2012).

Boegbeelden

63

Na de Nederlandse Veteranendag, die jaarlijks op de laatste zaterdag in juni in Den Haag plaatsvindt, vragen onderzoekers de Nederlandse bevolking naar hun mening over veteranen. Dit zijn de belangrijkste resultaten van het onderzoek in 2024.

OP DE 10 NEDERLANDERS

vinden de Nederlandse Veteranendag een uitstekende manier om veteranen openlijk waardering te geven en om dat jaarlijks te doen.

59% IS (ZEER) BEKEND MET DE NEDERLANDSE VETERANENDAG

67%

HEEFT (VEEL) BELANGSTELLING VOOR NEDERLANDSE VETERANEN

33%

KENT DE NEDERLANDSE VETERANENDAG DOOR DE LIVE NOS-UITZENDING OP DE DAG ZELF

RUIM 8 OP DE 10 NEDERLANDERS (84%) GEEFT AAN WAARDERING TE HEBBEN VOOR VETERANEN

79%

weet niet dat je de Nederlandse vlag op de Nederlandse Veteranendag kan uithangen om waardering te tonen, 40% is dat voortaan wel van plan. 75% weet niet dat je een witte anjer kan dragen, 23% is dat nu wel van plan. Driekwart van de bevolking is onbekend met manieren waarop je waardering voor veteranen kan uiten.

VETERANENDAG

Boegbeeld Moos

MILITAIR
ERFGOED

Tekst Jeffrey van Woensel
Foto Annabel Oosteweeghel

Adjutant-onderofficier van de genie b.d. **Moos Raaijmakers (64)** wijdt zich al jarenlang met hart en ziel aan diverse verenigingen, musea en organisaties die zich bezighouden met het ontdekken en bewaren van militair erfgoed. Zo graaft hij met archeologen mee op voormalige slagvelden.

Moos Raaijmakers is sinds 2017 betrokken bij archeologisch onderzoek door Waterloo Uncovered (WU). In 2015 startte deze Britse organisatie met opgravingen op het slagveld van Waterloo in België. WU is opgericht door twee Britse officieren die in Afghanistan hebben gediend en ook beiden archeoloog zijn. Bij het veldwerk in Waterloo zet de organisatie veteranen met fysieke en psychische verwondingen in. Voor Moos is het veel meer dan interesse in geschiedenis. Het veldwerk en het samenwerken in een team brengen ook mentaal veel goeds.

Moos zijn fascinatie voor geschiedenis gaat ver terug. Hij is al meer dan veertig jaar lid van Keep Them Rolling, een vereniging waarvan de leden zich bezighouden met het restaureren en onderhouden van militaire vaar-, voer- en vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog. Al sinds 1980 is hij op vrijwillige basis betrokken bij het Geniemuseum in Vught, op dit moment als conservator. Tot voor kort was hij lid van een re-enactmentgroep van de Nederlandse Vereniging voor Militaire Levende Geschiedenis MARS die het 17th Armored Engineer Battalion uitbeeldt. Daarnaast was hij vrijwillig coördinator bij het Historisch Cluster van de Landmachtdagen en vrijwilliger bij het Vrijheidsdefilé

(voorheen het Bevrijdingsdefilé) dat door Wageningen45 wordt georganiseerd. Hij helpt families met het postuum toekennen van onderscheidingen voor overleden militairen. En naast WU is hij actief bij de archeologische opgravingen van Recovery on the Battlefield, de Nederlandse tegenhanger van WU die in 2021 is opgericht.

Cambodja laat een diepe indruk achter

Moos ging in 1978 op 17-jarige leeftijd naar de Koninklijke Militaire School in Weert om onderofficier te worden. Er zaten op de KMS toen zelfs jongens van 16 jaar. 'Tegenwoordig zouden het kindsoldaten zijn, maar toen kon dat nog.' Hij begon bij de artillerie, maar stapte al snel over naar de genie, de bouwers van de landmacht. Daar heeft hij nooit spijt van gehad; de can-damentaliteit bij de genie sprak hem erg aan. Hij werd vijf keer uitgezonden: naar Irak, Cambodja, Bosnië, Ethiopië-Eritrea en Afghanistan. Vooral de uitzending naar Cambodja maakte diepe indruk op Moos. Hij was daar instructeur mijneneruimen en maakte deel uit van een klein detachement landmachtmilitairen (zeven man) dat verantwoordelijk was voor het opleiden van Cambodjanen tot mijneneruimer. Moos leidde een

Op het slagveld van Waterloo graven archeologen en veteranen samen naar het verleden. Moos Raaijmakers legt uit waarom dit project zo belangrijk is voor hem.

Podcast
met
Moos

Wie is jouw boeg- beeld?

‘Luitenant-
generaal b.d.
Hans van
Griensven. Hij is
een uiterst aimabel
persoon die zich
100 procent inzet
voor zijn mensen.
Hij is een mensen-
mens met het
veteranenhart op
de juiste plaats.’

Podcast
met Moos
Raaijmakers

mine marking team. Hij leerde lokale mensen in de praktijk mijnenvelden te verkennen en te markeren, een gevaarlijke taak. Cambodja lag vol met landmijnen, maar vaak wist niemand precies waar.

Moos moest vaak in zijn eentje op pad. Dan zat hij een aantal dagen in een dorpje in de middle of nowhere zonder radioverbinding met de buitenwereld. Het werd voor hem heel spannend toen hij tijdens een van deze tripjes in een hinderlaag van struikrovers reed. Een van hen zette een kalasjnikov door het open raam – het was warm – op zijn slaap. Hij besloot door te rijden, waarna een andere rover met een raketwerper een raket op hem afschoot. ‘Ik heb gas gegeven, ik scheet bagger, ik was echt bang, ik schaam me daar niet voor.’

Oorlogsmoeheid, de onzichtbare littekens

Rond 2000 kreeg Moos te maken met PTSS-achtige verschijnselen. Hij werd 's nachts schreeuwend wakker, had nergens zin in en werd depressief. Hij zocht hulp. Tijdens zijn therapie kwam hij erachter dat de spanningen in de mijnenvelden in Cambodja hem te veel waren geworden. Achteraf gezien klopte het in Cambodja al niet. De eerste drie maanden was hij heel voorzichtig, daarna maakte het hem niet meer uit wat hem zou overkomen. Hij kreeg tijdens zijn uitzending last van wat hij nu zelf omschrijft als battle fatigue (oorlogsmoeheid). ‘Ik heb weliswaar niet gevochten, maar het effect was hetzelfde. Het interesseerde me geen fuck meer. Ik dacht: als het klapt, dan klapt het. Dat is natuurlijk niet goed, dan ben je een gevaar voor jezelf en een gevaar voor je team.’ De weerslag van die tijd kwam enkele jaren later. Zijn diagnose PTSS leidde uiteindelijk tot de toekenning van het Draaginsigne Gewonden, dat wordt uitgereikt aan militairen en veteranen die onder oorlogsomstandigheden lichamelijk of psychisch gewond zijn geraakt.

Veldwerk, graven in het verleden

Sinds 2017 is Moos betrokken bij archeologische opgravingen. Voor hem is het meer dan graven; het is een manier om geschiedenis tastbaar te maken en tegelijk zijn eigen ervaringen in te zetten. Archeologen graven niet zomaar ergens. In Waterloo graven ze omdat ze duidelijk weten wat er is gebeurd. Aan de hand van historisch onderzoek bepalen de archeologen waar in het veld archeologische vondsten worden verwacht. In Waterloo gaat het vooral om metalen

vondsten, zoals loden musketkogels, knopen, munten en een verdwaalde kanonskogel. Moos komt met zijn metaaldetector om een mogelijke vindplaats te checken. Vervolgens graven de archeologen een proefsleuf om te kijken wat er in de grond zit. Als ze iets aantreffen wat de moeite waard is, wordt een groter stuk terrein afgegraven. Daarvoor roepen ze de hulp in van een machinist met een graafmachine. Die haalt de bovenste laag grond weg tot de laag waarin de archeologische vondsten worden verwacht. Pas daarna komen de archeologen met hun schep en troffel. Een kwastje komt alleen tevoorschijn als bijzondere voorwerpen, zoals een schedel, met zachte hand moet worden vrijgemaakt. Moos helpt de archeologen ook bij het blootleggen van de vondsten.

Het werk dat Moos in Waterloo doet, lijkt op het werk dat hij als genist deed. Hij legt uit hoe je een mogelijke landmijn benadert nadat de metaaldetector een seintje heeft gegeven: ‘Dus je krijgt een signaal met je metaaldetector en dan ga je gewoon een stukje terug en je gaat de grond in. Je graaft als het ware een bakje vrij en dan begin je in de wand te peuteren, horizontaal door het mijnenveld heen, tot je datgene tegenkomt wat je hoorde. Op die manier raak je een mijn altijd aan de zijkant en nooit aan de bovenkant waar de ontsteker zit.’

Een luisterend oor

Moos fungeert tijdens de opgraafweken in Waterloo vaak als praatpaal voor de Britse veteranen. ‘Ik ben helemaal geen sociaal werker, maar toch, op een of andere manier zit ik 's avonds in Nijvel aan tafel met de veteranen met de grootste problemen. En die praten dan altijd tegen mij aan.’ Moos denkt dat ze hem als luisterend oor gebruiken, omdat ze aanvoelen dat ook hij het nodige heeft meegemaakt. Tijdens een goed gesprek, onder het genot van een potje bier, probeert Moos er voor ze te zijn. Hij merkt dat het archeologisch veldwerk en de onderlinge sfeer velen goed doen. ‘Je merkt gewoon dat mensen er altijd beter uitkomen dan ze erin gaan en daar hoop ik dan inderdaad mijn deeltje aan te kunnen bijdragen. Ik denk ook dat dat lukt.’

Missies: Irak (1991), Cambodja (1993), Bosnië (1996), Ethiopië-Eritrea (2002) en Afghanistan (2008).

Naast militaire onderscheidingen kregen onze boegbeelden de meest uiteenlopende onderscheidingen die maatschappelijke waardering tonen.

LEGION OF HONOR AWARD VAN DE FOUR CHAPLAINS MEMORIAL FOUNDATION

Deze Amerikaanse stichting is na de Tweede Wereldoorlog opgericht ter nagedachtenis van 4 geestelijk verzorgers. Zij waren op 3 februari 1943 aan boord van het troepenschip Dorchester toen een Duitse U-boot het schip op de Atlantische Oceaan torpedeerde. Er waren onvoldoende reddingsvesten voor alle 900 opvarenden. De 4 chaplains gaven hun eigen zwemvest af aan soldaten. Kort daarop verging het schip met 668 militairen en de 4 chaplains. De stichting eert personen die zich onbaatzuchtig inzetten voor anderen, ook in Nederland, zonder acht te slaan op ras, religie of gezindte.

– Legion of Honor Bronze Medallion
De hoogste onderscheiding die buiten de VS wordt uitgereikt en wordt toegekend aan personen voor hun buitengewone bijdragen aan het welzijn van anderen op staats, regionaal of nationaal niveau: Dennis van der Kraats (2023, p. 42).

– Legion of Honor Award
De meest uitgereikte onderscheiding die wordt gegeven aan personen die daden van onbaatzuchtige dienstverlening verrichten in hun lokale gemeenschap: Robin Imthorn (2023, p. 54).

– Legion of Honor Appreciation Award
Deze wordt uitgereikt aan personen of organisaties die zich inzetten voor één bepaald doel: Veteranen Search Team (2023, p. 42).

WITTE ANJER PRIJS VAN HET NATIONAAL COMITÉ VETERANENDAG

Dit is een prijs voor mensen die zich op bijzondere wijze inzetten voor veteranen en hun naasten: Maaïke Hoogewoning (2019, p. 22), Dennis en Mariska van der Kraats (2020, p. 42).

DE HARDERWIJKER SPELD VAN DE GEMEENTE HARDERWIJK

Deze speld is een blijk van waardering en erkenning voor bijzondere inspanningen die een persoon verricht en een aanmoediging om hiermee door te gaan: Rik van Velzen (2023, p. 16).

AUDREY HEPBURN TROFEE VAN DE BNMO

Deze trofee wordt uitgereikt aan een sporter of organisatie die zich verdienstelijk maakt op het terrein van de gehandicaptensport: Edwin de Wolf (2018, p. 12).

MÉDAILLE INTERNATIONALE DES SPORTS POUR LA PAIX VAN DE SOLDIERS OF PEACE INTERNATIONAL ASSOCIATION

Dit is een internationale onderscheiding voor sport en vrede van de International Association of Peacekeepers: Edwin de Wolf (2019, p. 12).

VETERAN SUPPORT MEDAL VAN DE WORLD VETERANS FEDERATION

Deze medaille wordt uitgereikt aan mensen die veteranen ondersteunen: Edwin de Wolf (2019, p. 12).

ERETEKEN VOOR VERDIENSTE IN GOUD VAN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE

Wordt toegekend aan degene die een uitzonderlijke prestatie heeft geleverd of zich op uitzonderlijke wijze verdienstelijk heeft gemaakt voor de gehele Nederlandse krijgsmacht: Edwin de Wolf (2025, p. 12).

Dit Bosnische gitaartje kreeg Pieter van Elvis, een jongen van 14 jaar die altijd bij de poort in Srebrenica stond.

Boegbeeld Pieter

**CONTACT
LEGGEN &
ERVARINGEN
DELEN**

Tekst Daphne van Noordt
Foto Ivo van der Bent

Pieter Koning (54) draagt als politieagent bij aan project Nova NL. Hij is betrokken bij Veteraan in de Klas, het NLVi-dilemma programma en Stichting Thuis. Daarnaast bereidt hij met een trainingsbureau Defensie-eenheden voor op hun inzet in de maatschappij.

Pieter, je hebt gediend in voormalig Joegoslavië met Dutchbat I. Na je diensttijd ben je bij de politie gaan werken. Hoe beïnvloeden jouw ervaringen als veteraan je huidige functie?

'Dat klopt, ik heb vijf maanden in Srebrenica gezeten. Wat ik tijdens mijn uitzending heb geleerd, zijn vaardigheden als doorzettingsvermogen en snel kunnen schakelen. Die zijn nog steeds nuttig voor mijn werk. Daarnaast komt het van pas dat ik de taal van veteranen spreek. Wanneer een veteraan in aanraking komt met de politie, dan kan ik makkelijk contact met hem of haar leggen.'

Kan je meer vertellen over dit contact met veteranen als politieagent?

'Als een veteraan voor overlast zorgt, is het goed om een Nova-agent in te schakelen. Ik heb eens meegemaakt dat ik binnen een paar minuten een gesprek had met een veteraan op het bureau. De ggd-medewerker was enorm verbaasd, omdat deze veteraan tot nu toe maandenlang niet had willen praten. Zo kan ik als Nova-agent helpen om de zorg toegankelijker te maken voor veteranen.'

Het is goed om te zien hoe je de raakvlakken met medeveteranen benut. Welke conclusies trek je uit dit contact met veteranen?

'Ik vind het belangrijk dat veteranen contact met elkaar blijven opzoeken en niet geïsoleerd raken. Deze boodschap probeer ik ook over te brengen bij veteranendagen, zowel op lokaal als nationaal niveau. Er is een hele hoop geregeld voor veteranen in Nederland en ik wil dat veteranen hiervan goed op de hoogte zijn. Maar als het niet goed gaat met een veteraan, dan heeft dat natuurlijk niet alleen effect op hem of haar maar ook op diens directe omgeving. Ik wil daarom ook dat het thuisfront op de hoogte is van project Nova.'

Op welke manieren informeer je mensen nog meer over de veteranenwereld en jouw ervaringen als veteraan?

'Als lid van de klankbordgroep van de Nederlandse Veteranendag en voorzitter van het veteranencomité Medemblik help ik dingen organiseren in de veteranenwereld. Daarnaast geef ik gastlessen voor Veteraan in de Klas.

Voor mij is het belangrijk dat de verhalen van veteranen verteld worden. Daar hoort ook mijn eigen verhaal bij. Meestal sta ik voor groep 8 of het voortgezet onderwijs. Ik wil de kinderen dan vooral meegeven hoe goed ze het hier hebben. Het is niet overal vanzelfsprekend om naar school te gaan en elke dag schone kleding te kunnen dragen.'

Op basis van welke uitzendervaringen draag je deze boodschap aan hen over?

'Ik vertel altijd over Elvis, de jongen die in Srebrenica elke dag aan de poort stond. Het was moeizaam om met hem te communiceren, aangezien hij maar een paar woorden Engels sprak. Toch bouwden we een goede band op. Die jongen had helemaal niks. Elke dag droeg hij zijn rode shirt en zwarte broek. Tijdens verlof had ik een spijkerbroek voor hem meegenomen, naast andere spullen, zoals wasmiddel en een horloge. Deze spullen verkocht hij vrijwel direct op de zwarte markt. Hij wilde niet het risico lopen om neergeschoten en bestolen te worden. Het geld dat de spullen opbrachten, gebruikte hij om eten te kopen voor zijn ouders.'

Ik kan me voorstellen dat dit verhaal over je band met Elvis indruk maakt op de klassen waar je voor staat. Heb je nog contact met hem?

'Nee, nadat ik wegging uit Srebrenica heb ik Elvis niet meer gesproken. Als aandenken heb ik een foto met hem en een klein gitaartje dat hij mij cadeau deed. Omdat hij 14 jaar oud was toen de enclave viel, weet ik niet zeker of hij nog wel leeft. De kinderen aan wie ik gastlessen geef, vragen vaak door over Elvis. Het is inderdaad een verhaal dat ze boeit. De meisjes willen dan weten hoe ik me er onder voel. De vragen van de jongens zijn minder gevoelig. Die willen vooral weten of ik op iemand heb geschoten. Sommige van die leerlingen vinden verhalen over het leger ook heel stoer. Maar uiteindelijk hoop ik dat ik mijn uitzending in perspectief kan plaatsen en begrijpelijk kan maken voor kinderen.'

Missie: Bosnië (1994).

**Wie is
jouw
boeg-
beeld?**

'Lex Verzijlbergen is gepensioneerd commissaris bij de politie. Hij is altijd een inspiratie voor mij geweest.'

Boegbeeld Roy

STICHTING
VETS 4
AFGHANISTAN

Tekst Daphne van Noordt
Foto Ivo van der Bent

Roy Grinwis (40) speelde een cruciale rol bij de evacuatie van Afghaanse tolken. Hij werkt aan de oprichting van stichting Vets 4 Afghanistan, bracht zijn verhaal op het podium in een theatervoorstelling en was betrokken bij een succesvolle inzamelingsactie voor Indiëveteraan Ton Kelders.

Roy gaat in 2007 op missie naar Afghanistan. Als kind had hij al een sterke interesse in de ontwikkelingen in het Midden-Oosten. Bij zijn aankomst in Deh Rawod blijkt zijn kennis van de lokale cultuur en de Taliban van groot belang. Als soldaat is hij onderdeel van de battlegroup die het Provinciaal Reconstructieteam begeleidt. De battlegroup zorgt ervoor dat de specialisten die met dorpsoudsten en andere leiders praten veilig hun werk kunnen doen. Vierenhalve maand zou hij blijven, maar na drieënhalve maand keert Roy noodgedwongen terug naar Nederland.

Markt in Deh Rawod

Op een dinsdagochtend in Deh Rawod gebeurt het onverwachte. Roy gaat met collega's naar de stad om te kijken wat ze kunnen betekenen voor de huisarts in het gebied. Het is opvallend druk op de markt, wat meestal betekent dat de situatie veilig is. Overal zijn voertuigen en mensen, wat de plaats onoverzichtelijk maakt. Roy houdt de straat dicht en speelt met wat kinderen terwijl luitenant Tom Krist, vergezeld door een beveiliging en een van de tolken, in een gebouw met de huisarts spreekt. Plots een gigantische klap die de grond doet trillen. Op dat moment gaat voor

Roy alles in slow motion. Het gegil van de mensen gaat door merg en been. Hoewel Roy nog rechtop staat, voelt zijn linkerbeen verdoofd. Zijn voet zit zo scheef dat hij op zijn enkel staat. In zijn knieholte zit een gat van enkele centimeters. Het is dichtgebrand en zwartgekleurd door de hitte. De helm die tot dan toe aan zijn zijde had gehangen, zet hij op zijn hoofd. In een pick-up van het Afghaanse leger wordt Roy samen met andere gewonden naar een hospitaal gebracht. Luitenant Krist overlijdt aan de verwondingen die hij opliep bij deze aanslag.

Tolken overvliegen

Voor de zelfmoordaanslag in Deh Rawod heeft Roy nooit een duidelijke verklaring gevonden. Door zijn verwondingen gaat hij vervroegd naar huis en wordt hij dienstongeschikt verklaard. Jaren later, wanneer de Taliban de macht in Afghanistan heeft gegrepen, blijft hij een onbestendig gevoel houden. Wat was er gebeurd met de lokale bevolking? 'Ik zocht op Facebook naar foto's van de omgeving, totdat ik een heel bekende kop zag: de lokale tolk die altijd met ons meeging', vertelt Roy. Hij krijgt contact met de man, die Roy vertelt dat hij van de Nederlandse

Deze helm hing aan Roy's heup en hield een scherp tegen toen hij in Afghanistan een zelfmoordaanslag meemaakte.

Wie is jouw boegbeeld?

'Mijn boegbeeld is luitenant Tom Krist. Op missie in Uruzgan raakten we allebei gewond bij een zelfmoord-aanslag. Tom is twee dagen later aan zijn verwondingen overleden.'

ambassade geen reactie ontvangt op zijn asielaanvraag. Roy besluit in actie te komen. Na contact met een militaire vakbond wordt Roy tot zijn verbazing doorverwezen naar de minister van Defensie. Op het moment dat Roy minister Ank Bijleveld ontmoet, heeft hij al een lijst van ruim dertig tolken die asiel hebben aangevraagd en maar niks horen. 'Mij werd gevraagd: "Roy, wil jij in Den Haag komen helpen met de tolken hier-naartoe halen?" En zo is het balletje gaan rollen', legt Roy uit. Vanaf dat moment is Roy werkzaam bij de Directie Internationale Aangelegenheden van het ministerie van Defensie, waar zijn netwerk in Uruzgan van onschatbare waarde blijkt.

Het contact met de tolken gaat als een lopend vuurtje. Zij weten Roy te vinden, die hen uitlegt dat ze moeten aantonen dat ze voor Nederlandse troepen hebben gewerkt. Formulieren, contracten, foto's en namen van Nederlandse collega's worden naar Roy doorgezeten en door hem gecontroleerd. Zodra het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Immigratie- en Naturalisatiedienst groen licht geven, kunnen er vliegtickets geboekt worden voor de tolken. Op deze manier helpt Roy ze in veiligheid te brengen. Roy houdt tot op de dag van vandaag contact met tolken en andere Afghaanse burgers. Ook helpt hij actief Afghanistanveteranen. Hij zit in de beginfase van het oprichten van de stichting Vets 4 Afghanistan. 'Veel veteranen hebben het gevoel dat de missie voor niks is geweest', erkent Roy. Hij wil laten zien dat er waardering is voor wat Nederland in Afghanistan gedaan heeft. De stichting zal dit doen door onder andere Afghanistanveteranen in contact te brengen met Afghanen.

Inzamelingsactie

Met het opzetten van Vets 4 Afghanistan zette Roy zich niet voor het eerst voor veteranen in. Eerder hielp hij Indiëveteraan Ton Kelders. Ton verscheen in een documentaire waarin hij vertelde dat hij nooit het geld had om terug te keren naar Indonesië. Roy kreeg het idee hem hierbij te helpen: 'Ik ben een crowdfunding-actie gestart en binnen een paar dagen had ik 5.000 euro bij elkaar.' Hij vroeg het Veteraneninstituut om zijn contactgegevens aan Ton door te geven, die Roy vervolgens geëmotioneerd opbelde. Hij was ontzettend blij met de hulp, maar zou de reis naar Indonesië niet kunnen maken omdat hij elke dag zijn vrouw verpleegde. Het geld ging nu naar de stichting

Helmen vol Verhalen van Amy van Son. Via deze stichting kwamen Roy en Ton in contact met ontwerper Jaap Spruitenburg. In het kader van het project ReUniform maakte Spruitenburg voor hen beiden een uniform dat hun persoonlijke verhalen in beeld bracht. Roy hield contact met Ton en hielp hem zijn appartement opruimen en opknappen. Toen Ton overleed, zorgden Roy en Amy ervoor dat hij op de veteranenbegraafplaats in Loenen kon rusten.

Publiciteit

De inzamelingsactie voor Ton was de eerste keer dat Roy op de voorgrond trad. Sindsdien doet hij dit vaker. Roy vertelt zijn verhaal op sociale media, televisie, radio en in de krant. Hiernaast heeft hij meegewerkt aan een theatershow. Op het platform X liet Roy zich positief uit over de documentaire Onze man bij de Taliban van Thomas Erdbrink. De documentaire liet zien hoe de Taliban in elkaar zat en gaf geen eenzijdig negatief verhaal over Nederlandse militairen. Erdbrink nodigde Roy als reactie op de recensie uit voor zijn voorstelling. Roy verwachtte in het publiek te mogen plaatsnemen, maar in plaats daarvan zou hij standaard deel uitmaken van de show. De voorstelling blikte terug op de documentaire en ging in op hoe het gaat met de mensen die Erdbrink had geïnterviewd. Roy vulde het programma aan met een gesprek over zijn tijd in Afghanistan en over zijn relatie met het land.

Toekomstplannen

Roy blijft de stichting Vets 4 Afghanistan verder ontwikkelen en blijft zich zo inzetten voor het ondersteunen van Afghanistanveteranen en hun partners. Terugkeren naar Afghanistan staat op zijn bucketlist. De Afghaanse mensen met wie hij contact heeft, sturen hem op verzoek foto's van de plekken waar hij is geweest. Maar dit is niet hetzelfde als daar weer rondlopen en de locaties in het echt zien. Roy is nieuwsgierig naar wat er in de loop van de tijd is veranderd en is geïnteresseerd in wat de lokale bevolking ervan vond dat vier jaar lang Nederlanders hebben rondgelopen in hun stad. Roy vindt Afghanistan een prachtig land waar de mensen vriendelijk en gastvrij zijn. Hij zal zich altijd betrokken voelen bij Afghanistan: 'Ik heb daar een stukje van mezelf achtergelaten.'

| Missie: Afghanistan (2007).

Interviewcollectie Nederlandse Veteranen (ICNV)

Het Nederlands Veteraneninstituut is in 2007 gestart met de Interviewcollectie Nederlandse Veteranen (ICNV). Door middel van interviews worden persoonlijke verhalen verzameld. Deze aanpak, bekend als 'oral history', biedt een unieke kijk op de geschiedenis van veteranen en de Nederlandse krijgsmacht. Door sociale, culturele en emotionele aspecten te belichten, kunnen we de geschiedenis niet alleen beter begrijpen, maar ook verrijken met waardevolle informatie die geschreven bronnen aanvult. De uiteenlopende perspectieven van veteranen geven een completer beeld van hun ervaringen. Door de interviews online beschikbaar te stellen, maken we deze geschiedenis toegankelijk voor een breed publiek.

In de ICNV staan interviews met veteranen die hebben deelgenomen aan één of meerdere oorlogen, gewapende conflicten of vredesmissies waarbij Nederland na 1940 was betrokken. Je hoort veteranen vertellen over de Tweede Wereldoorlog, voormalig Nederlands-Indië, Nieuw-Guinea, Korea, Libanon, Bosnië, Irak, Afghanistan en vele andere landen. Ze praten over het dagelijks leven tijdens hun missie en over soms spannende situaties. Maar ook over het gemis van het thuisfront, nieuwe vrienden en waarom ze trots zijn om veteraan te zijn.

De ICNV is bedoeld voor veteranen en hun familieleden, maar ook voor onderzoekers, studenten, scholieren, journalisten, beleidsmakers en andere geïnteresseerden.

Luister hier de interviews met veteranen:

cijfers ICNV:

**1400 INTERVIEWS
IN DE COLLECTIE**

**1940-2025: VERHALEN
OVER 85 JAAR
GESCHIEDENIS**

**EEN INTERVIEW DUURT
GEMIDDELD 2 UUR**

nederlands
veteranen
instituut

Het Nederlands Veteraneninstituut

Veteranen hebben als militair ons land gediend tijdens oorlogen, gewapende conflicten en vredesmissies. Het Nederlands Veteraneninstituut voert namens het ministerie van Defensie een groot deel van het veteranenbeleid uit. Speerpunten daarvan: het uitdragen en bevorderen van erkenning en waardering voor de inzet van alle veteranen, het bieden van ondersteuning of zorg voor veteranen die dat nodig hebben en het verbinden van veteranen en samenleving, onder meer via educatie, onderzoek, evenementen en publicaties.
www.nlveteraneninstituut.nl

Boegbeelden is een uitgave van het Expertisecentrum van het Nederlands Veteraneninstituut, Willem van Lanschotlaan 1, Doorn.

Auteurs: Annabel de Ruijter, Daphne van Noordt en Jeoffrey van Woensel.

Met ondersteuning van Martin Elands en Debbie Mol.

Interviewer: Gielt Algra.

Concept en design: Jennifer van Heumen.

Realisatie: @MPG, Amstelveen. www.mpg.today.

WEBSITES BOEGBEELDEN

Colin Bal www.veteransforanimals.nl

Roy Grinwis www.vets4afghanistan.com

Jordy Hilt www.veteraneninactie.nl

Barry Hofstede www.planeetbarry.nl

Maaïke Hoogewoning www.maaïkehoogewoning.nl

Robin Imthorn www.robinimthorn.nl

Dennis van der Kraats www.veteranensearchteam.nl

Moos Raaijmakers www.rotb.nl

Daniel Slaman www.2canrule.nl

Rik van Velzen www.regionaleveteranendag.com

Soraya van Weereld www.worldofveterans.com

Edwin de Wolf www.edwindewolf.nl

De fotografen

Ivo van der Bent

Zijn motto is 'mijn fotografie is niet bedoeld om mooi te zijn'. Hoewel hij de esthetische kant van zijn foto's wel overweegt, ligt zijn interesse elders: op het snijvlak van realiteit en representatie. Sommige van Ivo's foto's lijken op het eerste gezicht misschien snapshots, maar bij nader inzien onthullen ze sterke composities en oog voor detail.

Annabel Oosteweeghel

Haar verhalende foto's omschrijft ze zelf als 'imaginary documentary'. Haar werk heeft vaak een sociaal-maatschappelijk uitgangspunt, is tot in detail geënceneerd en gestileerd, wordt gekenmerkt door sterk licht-donkercontrast, is geïnspireerd door Edward Hopper en Amerikaanse fotografen uit de jaren zestig en focust op sociaal relevante thema's.

Illustratie: Waldemar van der Wal

Twintig veteranen, twintig boegbeelden.
Lees over hun missies, drijfveren en
initiatieven – groot en klein – en ontdek
hun blijvende impact binnen én buiten
de veteranengemeenschap.

